

שיעור שני 28.10 מיתולוגיה

היסטוריה היא אוסף אירועים **שלעולם לא** יחזרו על עצמם.

מיתוסים הם אוסף סיפורים עם מוסר השכל שבאים לחנך. בשביל לספוג מושגים צריך לקרוא, להיחשף למידע, וזו מטרת המיתולוגיה - מאגדת סיפורים (בתוכה כמה ציקלוסים) שחוזרת על מסרים ועליה התחנכו היוונים.

אנקדוטה סיפור קצר שמעורר מחשבה או מכיל בתוכו משהו גדול יותר שאמור להמשיך אחריו.

אפוס - מארג גדול מאוד של שירים העוסקים בגבורה.

אתוס - מה שהמיתוסים וגם האפוסים מנסים להעביר. שמראה מה טוב ומה רע.

פנדורה: בלי סקרנות לא נגיע לשום מקום אבל צריכים להיות לה גבולות (היוונים העם הסקרן ביותר). פנדורה (אישתו של אפינטאוס) פתחה תיבה שאסור לה לפתוח, בגלל שאמרו לה שאסור לה (כמו ב"ניצוץ") ברגע שמתנים לנו את האיסור אנחנו משתוקקים יותר.

היבריס הוא הפשע העיקרי בעולם היווני.

מלחמת טרויה: 111 לספירה. היוונים נקראים דנאים. הלנה נחטפת, העולם מתחלק לשתי קבוצות

לפני המלחמה התלקחה מלחמה בין שלוש אלות.

עולות השאלות:

מי הן האלות?

- הרה אשתו של זאוס מושא של השלטון הסמכות
- אתנה הפטרונית של אודיסאוס החוכמה שיקול הדעת האסטרטגיה המחשבתית.
- אפרודיטה היצר הרגש האהבה הרומנטיקה.

על מה הן רבו?

- רבו על תפוח זהב, השיאו את טטיס לאדם בשם פילאוס ולא הזמינו לחתונה את אריס (אלת ההתקוטטויות) ומרב כעס היא גלגלה לתוך החתונה את כדור הזהב עליו כתוב "ליפה באלות" ומפה החל הריב בין האלות.

למה הן הביאו כשופט את מי שהן הביאו?

- פאריס נבחר לשפוט. אחד הצאצאים של מלכי טרויה, עיקר עיסוקו רעיית צאן. כל אחת מהאלות הבטיחה את מה שהיא יכולה הרה = שלטון, אתנה = חוכמה, אפרודיטה = הבטיחה את הלנה. פאריס לא מסוגל להבין ובחר את אפרודיטה ומקבל את הלנה (כפי שהבטיחה לו אפרודיטה). בחירה לא חכמה לכל הדעות, אדם הגיוני היה בוחר את הרה ולוקח את השלטון.

המשך העלילה: אפרודיטה נותנת לו את הלנה (האישה היפה ביותר) הלנה נשואה, בעלה קבע שכל מי שרוצה לחזר אחריה יחתום על חוזה וכאשר מישהו ינסה לקחת את הלנה כל החותמים יצאו להגנתה, מכאן מתחילה מלחמת טרויה.

העולם היווני הוא עולם של פטאליזם.

בין היוצאים למלחמת טרויה יצא גם אכילס (הצאצא מאותה חתונה שהתחילה את כל הבלאגן, בנה של טטיס). טטיס מגנה על בנה שאמור להיות אדם גדול ע"י כך שהיא משריינת אותו מכל פגיעה

פיזית ע"י טבילה בנהר סטיקס. היא טבלה את כל גופו אך פספסה את העקב (היוונים מנסים לומר שאדם לא יכול להיות מושלם אפילו מכונת המלחמה המושמנת ביותר יש לו נקודת תורפה).

אכילס מת מוות משפיל וזה האדם שידע שהוא הולך למות ורדף את המוות. פאדיס המטומטם יצא לרגע ממקום מסתורו וירה חץ מורעל שפגע בעקבו של אכילס. היוונים נאשו לגמרי אחרי מותו והתכוונו לסגת.

במחנה היווני היו שלושה גברים אימתניים אכילס, אייס הגדול, ואייס הקטן: (סיפור אייס הוא מיוחד במינו אך משמש אנקדוטה קטנה: אחרי מותו של אכילס הייתה תחרות על כלי המלחמה שלו בין אייס לאודיסאוס. אייס יוצא לפאב מתחרפן רואה עדר כבשים וטובח אותם, לא היו עדים, הוא מקיץ לאחר מכן מהאלכוהול ורואה מה עשה הוא חוזר למחנה שלו ומודיע למי שצריך להודיע שהוא הולך להתאבד, מתחננים בפניו לא לעשות זאת כי הוא נחשב חזק בארצו וצריך אותו. הוא לא רוצה למות ובכל זאת הוא מפיל את עצמו על חרבו- אייס מגיע למסקנה שיש לו רק ברירה אחת והיא להרוג את עצמו. למה? כי משפיל אותו שהוא "חזק" על כבשים יש לו קוד התנהגות והקוד הזה לא תלוי בעדים, הוא השופט של עצמו = תפיסה עצמית אריסטוקרטית- הוא לא תלוי באחרים). מוסר ההשכל- כשאתה עושה משהו מביש כלפי עצמך.

סוס טרויאני- אודיסאוס היה אדריכל הסוס (זה שנעל את המלחמה) בין חסותה של אתנה אדם חכם מאוד, במחנה היווני יש כבר חכם גדול והוא נסטור. היוונים מנסים לומר לנו, ואין התיישנות בטענה הזו, יש שני סוגי חוכמה: החוכמה הצבורה ע"י ניסיון – נסטור, והחוכמה החדשה- אודיסאוס, בסיפור הזה נסטור לא שווה כלום כי טרויה טרם נכבשה וזה לא משהו שאפשר לדעת מניסיון צריך חוכמה חדשה. היוונים רוצים להדגיש דברים בסיפור ולכן יצרו דמויות משנה:

- **משפחת לאוקון הכהן** שקולט שמשהו מסריח בתרגיל הסוס וצועק שלא יתנו לו להיכנס עד שנחשים ששלחו היוונים חונקים אותו.
- **קסנדרה** אחותו של פאדיס והקטור היא בת משפחת המלוכה של טרויה, היא חוזרה ע"י אפולו וסירבה לו, הוא העניק לה תשורה ארסית ושאף אחד לא יאזין לה. היא יודעת שהסוס הוא מלכודת ואף אחד לא יכול לשמוע אותה. ואז היא מתאבדת.

וכאן פרשת מלחמת טרויה הגיעה לסופה.

לברינוס – מבוך.

28/10/2012

מבוא לתרבות המערב

שיעור 2

עיקרון מהותי בקורס:

- תמיד צריך להגיע לעיקרו של הטקסט, לעיתים זה השם, לעיתים זו מילה אחת שנאמרה, או זו שלא נאמרה (ציטוט של שרלוק הולמס).
- תמיד צריך לחשוף את השאלה הנכונה, בטקסט הספציפי:
 - מי הן 3 האלות ולמה הן רבו, ועל מה, את מי הן הביאו כשופט?
 - האלות הן הרה, אטנה ואפרודיטה, כל אחת מהן מייצגת משהו שונה וספציפי

- ההבדל בין פולותיאזים והמנותאזים: האל היוני שהוא אחד מיני רבים אינו בלתי מוגבל, להיפך הוא מוגבל מאוד, יש לו בוס מעליו (זאוס) ולכן כשמסתכלים על העבר והפולותאזים זו הסתכלות שונה מאוד מהמונותיאזים.
- האלות:
 - הרה : אשתו של זאוס – האוטוריטה
 - אתנה: הפטרונית של אודיסאוס, הפטרונית של העיר אתונה, תמצית החוכמה
 - אפרודיטה: אהבה, רומנטיקה מיניות
 - שלוש האלות רבות על תפוח זהב, או תכשיט
 - השיאו את טטיס לאדם בשם פילאוס ולחתונה הזמנו כל המי ומי חוץ מאריס אלת הקטטות, ריב ומדון, רכילויות וכו'. לאחר שלא הזמנה וכל התכונות האלו הוגברו. הוכנס לחתונה כדור זהב עליו היה כתוב ליפה באלות. לכן האלות רבו, הזמינו את פריס לשפוט בינהן, אל זניח מאוד.
 - מוזר מאוד ש 3 אלות שאחת מהן אתנה, מזמינות דווקא מישהו זניח וחסר חכמה לשפוט בינן, מה זה אומר לנו על האדם הזה?
 - כל אחת מהאלות הבטיחה לפריס מה שהיא יכולה: אתנה חוכמה, אפרודיטה שלטון, אפרודיטה את הלנה.
 - פריס לא יודע כלום על כלום
 - הוא מגלם את האינטואיציה והתמימות.
 - אם כן האנושות שמדורגת בשלות תכונות יסוד שלנו:
 - שלטון, תאוות שלטון היררכיה עוצמה
 - תאוותנות
 - שלושה שיקולים נמצאים מול האינטואיציה שלנו
 - פריס לא מסוגל להבין ולכן בוחר את אפרודיטה כדי לקבל את הלנה וכך פורצת מלחת טרויה
- זהו מוסר השכל
- מה פריס היה אמור לבחור אם היה לו קצת שכל:
 - הרה, אתנה, אפרודיטה
 - כי הרה היא השלטון.
- לבחור את הלנה זה סכלות גדולה. ובגלל זה פרצה מלחמת טרויה שהביאה איתה המון צער ומוות.
- אין להתייחס למיתוסים כמו היסטוריה
 - היסטוריה זה כמו כרונולוגיה, והמושג נקבע הרבה אחרי המיתוסים.
 - אפילו אם זה לא היה כך: היסטוריה היא אירועים שלעולם לא חוזרים על עצמם, זו לא מערכת שמודרכת על ידי מוח אדריכלי אלא מקרית
 - מיתוסים הם סיפורים נצחיים שאמורים להתגלגל כפי שמתגלגלים עד היום כי עדין המיתוס מספר לי שלבחור באפרודיטה זה טיפשות מסוכנת.
 - כמו שהמיתוס של פנדורה מספר לי שיש גבולות גם לתכונה הטובה ביותר – אי הסקרנות.
- אם כן הוא מקבל את הלנה. האישה היפה ביותר, אך לפי התסריט הזה הלנה נשואה למנלאוס, אחיו הקטן של אגממנון. אגממנון מלך ולכן יש לו בני ברית לגייס.
- יותר מזה זאוס, החתים על חוזה שכל מי שמחזר אחרי הלנה חותם על חוזה שהוא חייב לצאת למלחמה עברה אם ידרש.
- ❖ יש לשים לב שלא התרחקנו מאוד מפרשת קין – אלוהים אמר לקין לבחור. וקין בחר כהתרסה. קין מתריס כנגד אלוהים.

- ❖ העולם היוני אינו נמצא בעצמאות. מעל האנשים יש אלים ומעל האלים מויירה (פאטליזם – מערכת סגורה).
- אם כך יוצאים מלחמת טרויה, אליה יוצא גם אכילס
 - מכונת המלחמה הכי משוכללת בהיסטוריה
 - יש לו פגם בעקב
 - אמו טטיס, אחת הדמויות המתוחכמות ביותר בספרות הטבילה אותו כך שיהיה מחוסן
 - למה אמו שהייתה כה מתוחכמת לא טבלה אותו גם מקצה אחר? כדי להראות שאף אחד לא מושלם. אפילו אכילס, מכונת המלחמה המשוכללת ביותר יש לו נקודת תורפה.
 - איך אכילס נהרג?
 - מחץ בגבו, זה מוזר מאוד. כי בדרך כלל מי שמת מוות כזה זה מי שבורח מהקרב.
 - רק אדם כמו פריס, שהתחבא כל המלחמה מתחת למיטה, יצא לרגע, ניסה לירות חץ בגבו של אכילס, והוא היה צלף כל כך גרוע שהחץ המורעל כמעט ופגע ברצפה.
 - זה מייאש את היוונים והם מבינים שהם צריכים לסגת כי הם לא יכולים לכבוש את טרויה וזה מוביל אותנו לסוס הטרויני
 - בעליו של הסוס הוא אודיסאוס
 - למלחמת טרויה הובילה סכלותו של פריס
 - ומי שסיים את המלחמה זה אודיסאוס, שהספונסרים שלו אתנה, החכמה
 - אודיסאוס מול פריס
 - מהות הסיפור: מהם הערכים החשובים יותר והחשובים פחות, מה היא ההיררכיה
 - הסיפור מדבר במושגים שמגדירים את המילון המנטאלי של האנשים שחיו אז, הם שומעים סיפור ועוד סיפור וסופגים את המושגים, זה מגדיר את תפיסת העולם שלהם.
 - כאן יש משהו שנקרא קורפוס: גוף מוגדר מאוד של כמה אלפי סיפורים. בתוכם מספר משפחות סיפורים.
 - בתוך זה יש דורות סיפורים:
 - איך העולם הוקם וחולק בין האלים
 - אחר כך יש את סיפורי הרופלס, בנו של זאוס
 - לאחר מכן יש מיתוסים על בני אדם, תזאוס, פרסאוס, אריאתנה, פנדורה.
 - פנדורה: פתחה תיבה שאסור לפתוח בגלל שהזהירו אותה שאסור לפתוח אותה
 - היו שני לוחמים ראשיים: אכילס, אייאס הטלמוני.
 - אייאס הוא סיפור מיוחד: מאוד חזק במיתולוגיה למרות שהוא פינה קטנה.
 - אחרי מותו של אכילס, כלי נשקו שנבנו על ידי אל, על כלי הנשק נלחמים אייאס ואודיסס, אודיסס מנצח
 - אייאס משתגע, משתכר, רואה עדר כבשים וטובח אותן.
 - דון קיחוטה עושה מלחמות כבשים וכשהוא מתפכח הוא מאשים את המכשף שמתעתע בו או שהוא פשוט ממשיך הלאה ולא אכפת לו.
 - לאחר מכן כשהוא מתאושש הוא מודיע שהוא רוצה להתאבד בגלל זה
 - מנסים לשכנע אותו שלא אך הוא מטיל עצמו על חרבו בכל זאת
 - למה הוא עושה זאת? למרות שזה מייאש את היוונים במלחמה?
 - אייאס מגיע למסקנה שיש לו רק ברירה אחת והיא להרוג את עצמו למרות שאף אחד לא דורש זאת ממנו

- אייאס התמודד עם בעל חיים עלוב, זה משפיל והוא לא יכול לחיות עם זה (הוא אחד המלכים)
- לאייאס יש קוד התנהגות והקוד הזה לא תלוי בעדים אלא הוא בפנים
- איפה קבור קוד ההתנהגות שלו? האם הוא תלוי בשאלה מי רואה מה?
- זו המנטאליות של היום אך לא זאת שהיוונים רצו לשדר
- התאורטיזציה היוונית של מנטאליות אנושית היא שאם עשית משהו מביש לך, זה לא משנה מי יודע.
- התחלנו את המסע עם קין והמשכנו למיתולוגיה היוונית
- עלינו להבין שתפיסתו של אייאס היא אופציה אנושית
- שתפיסתו של קין היא אופציה אנושית וכו
- אין אדם יכול להיות בגיר ואין הוא יכול להפסיק להיות קטין מבלי שהוא בוחר בין אופציות
- האופציה של אייאס היא שאני לא עושה דבר שאני לא רואה אותו כבסדר מבחינת הקוד שלי, ואם עשיתי משהו שמבזה אותי אני לא יכול לחיות עם זה.
- נקרא לזה תפיסה עצמית אריסטוקרטית
- האריסטוקרט (גם על פי ניטשה) בונה את עצמו מבפנים ולא על פי אנשים אחרים
- אם אתה תלוי באנשים אחרים אתה שואל מה אנשים אחרים יאמרו אחרי שידעו את מה שאינם אמורים לדעת
- לכן זהו סיפור קטן עם לקח גדול
- נחזור לקודם: הפרדה בין היסטוריה למיתוסים:
 - אנקדוטה: סיפור קטן שמעורר מחשבה, שטומן משהו גדול יותר שאמור להמשיך אחריו. אין משמעות אם האנקדוטה הייתה במציאות. אלא רק ברגע שהפכו משהו לאנקדוטה המציאות שווה משהו לדורות הבאים.
 - אחת האנקדוטות הכי מפורסמות זה המשפט המפורסם של מרי אנטואנט שאותו כלל לא אמרה (כי הייתה מחונכת מאוד ויועדה לשלטון מרגע לידתה)
 - הרעיון הוא שאם אני אומר דבר כזה על מלכת צרפת הכוונה שלי היא שהמלוכה והממשלה מנותקים לגמרי מרגשי העם עד לרמה של אוטיזם
 - לואי ה 14 היה כל כך מפוחד מהעם, שהסתגר בחדריו והתמקד בפירוק שעונים.
 - כאשר נציגה נוספת של המלוכה אומרת משהו כזה אתה מבין שהיה שם ניתוק של בית המלוכה.
 - האנקדוטה שווה בגלל המסקנות שלה ולא הסיפור.
- נחזור לסוס הטרויאני.
 - מי שכבש את טרויה באמצעות הסוס הטרויאני זה אודיסאוס
 - הוא בן חסותה של אתנה, חכם מאוד
 - במחנה היווני יש אדם אחר חכם מאוד ושמו נסתור. הוא ישיש מאוד – נאמר שהוא ראה 3 דורות של בני אדם. כל פעם שצריך עצה, שולחים אליו משלחת והוא אומר משהו מניסיונו. אך הוא לא כבש את טרויה
 - היוונים מנסים להגיד בכך שיש שני סוגי חכמה:
 - חכמה צבורה: נסתור יודע מה שהיה, הוא יודע את ההיסטוריה, אך אין לו אקסטרפולציה. נסתור טוב לכל מה שהיה, הוא חכם מאוד אך חכמתו היא המאגרים, הזיכרון של כל מה שידעו אך החכמה שלו טובה לכל מה שכבר היה. אך על מנת לעשות משהו שעוד לא נעשה יש צורך במישהו אחר
 - החכמה של אודיסאוס אינה אינטליגנציה צבורה אלא חדשנית ונועזת. זו תפיסת הפסיכולוגיה במובנה הגדול ביותר.
 - הטרויאנים לא פראירים, הם יודעים שהיוונים מותשים, שאכילס אינו ואיאסס איננו. אז מה גורם להם לאבד בינתם? מראה המפרשים המתרחקים.

- היוונים על מנת להסביר זאת ממציאים דמויות משנה:
 - משפחת לאוקון – כהן שמבין שיש פה איזו בעיה ומנסה להזהיר את הטרויאנים. אחד הספונסרים של היוונים שולחים אליו נחשים שיחנקו אותו. לאוקון צועק ואם מישהו היה רוצה להקשיב- היה שומע. הוא מושתק.
 - בנוסף ממציא המיתוס מוסיף את קסנדרה, אחותו של פריס, בת למשפחת המלוכה של טרויה. חיזר אחריה אפולו שבין שאר נכסיו מופקד על הנבואה. אפולו חיזר אחרי קסנדרה והיא סירבה לו. הוא העניק לה את היכולת לראות את העתיד ואת המצב ושאף אחד לא יאזין לה. היא צועקת על המצב ואף אחד לא מאזין לה ולכן היא זורקת עצמה מהחומה.
- הם לא מאזינים למי שמזהיר אותם
- התפתות הטרויאנים לא לשמוע לאזהרות היא
- כשיש מישהו שאומר את האמת אין מי שישמע לו כי האמת לא נוחה, מנפצת תקוות והזיות והאמת אינה נעימה.
- טרויה נהרסה, הגברים נטבחו והיוונים חזרו הביתה.
-
- החכמה של אודיסאוס היא מאוד אנושית
- אודיסאוס הוא הגיבור של האודיסאה, אין עוד דמות שמוכרת לנו כל כך טוב. יש לנו היכרות מעמיקה איתו
- החכמה שלו היא חכמה אנושית הוא טמן להם מלכודת אנושית מאוד
- המסר: את המלחמה לא תנצח בבליסטראות אלא בחכמה אנושית
- מדובר פה בבניית מילון:
 - מיתוס
 - אפוס
 - אתוס: מה שהמיתוסים והאפוסים מנסים להעביר לי. מה זה טוב ומה רע? מי עושה מה? במקום לפרש את זה על ידי סכמות או מכתבים עשו זאת היוונים על ידי סיפורים הבנויים סביב מושג ונשזרים אחד בשני.
- איקרוס:
 - צאצא בטלן של אב מוצלח.
- היוונים היו השכבה הראשונה של האינטלקטואלים הרהוטים של תרבות המערב
- היו הראשונים לפתח את האינטלקטיזציה שהשכלתנית
- הם חשבו על המושג החדש של מקום שהוא מקום אך לא ניתן לצאת ממנו: לבירינט.
- מקום שלא ניתן לצאת ממנו הופך לאינסופי למרות שמבחינת מקום הוא מוגבל. זה הופך אותו לסופי ואינסופי בו זמנית
- למה המבוך הזה נוצר?
 - צריך להבין שכשאר סיפור נוצר כך שהוא מתמיד על פני דורות זה אומר שיש לו ערך.
 - פיסות ידע ללא רקע אינן שוות כלום ללא הבנה.
 - זה מה שיוונים אמרו עם נסטור ואודיסאוס. (נסטור יודע הכול אך אי

.....

ציור של ברויגל

מלאכים על הספינה, קטנים מאוד, ממרחק של מטר וחצי לא רואים אותם
רואים בתמונה עולם פסטורלי, רוצים להראות עולם שלו ויפה שהדבר הכי רחוק ממנו מישוהו שטובע
כי לא קרא את הוראות ההפעלה על הכנפיים

ליד איקרוס יש מישוהו שהיה יכול לזרוק לו גלגל הצלה, אך אותו אדם הוא דג

זהו ציור על הזנחה, דה הומניזציה, על אובדן ערכים של אמפתיה

זה הופך את הציור למאוד בין זמנינו כי במאה ה 16 זה בכלל לא היה נושא מעניין, היום הציור הזה
היום הוא הרבה יותר חשוב ומרתק ובן זמננו ממה שהיה ב 1558

- זהו לא קורס בהיסטוריה, אלא בתרבות, הוא עוסק ביצירות מדיסציפלינות שונות
- אנו עשויים לשאול מהי הפרשנות הזאת? יאמר לנו כך אני קורא את הטקסט
- ואנו נשאל: האם אתה קורא אותו נכון? יענה לנו שהוא קורא אותו מעניין.
- אנו מניחים שבתקופת ברויגל קראו את ה"טקסט" שלו אחרת והיום אנו קוראים אותו לאור שינוי של פרמטרים ולאור התרבות כפי שאנו מכירים אותה
- כשטקסט חיו את חיו לאורך זמן ניתן להחיות אותו שוב ושוב לאורך זמן ולראות בו כל פעם היבט אחר
- כמו המלט שפרויד החיה (וגם את אדיפוס המלך)
- יצירות יכולות לעבור החיאה ולהפוך לחשובות מחדש
- מהן יצירות מופת?
- כאן יש מקום לאמץ נורמה של נצחיות, יש יצירות שהיו חשובות מאוד בזמן אך נמוגו עם הזמן. אך הן נמחקו עם הזמן ולכן הן לא חשובות
- כדי שיהיה לנו עניין ביצירה מסוימת

נעבור לנושא אחר- הפרה-סוקרטים

אנו עדין בעולם היוני בסביבות 500 לפני הספירה – סיור בזק בין הרעיונות הראשונים – הפרה - סוקרטים

אנו עדין נמצאים בנושאים שקשורים בעולם היוני – עסקנו במיתולוגיות וכעת עוברים לפרה סוקרטים

- הם מגדירים בצורה חדשה , חשובה ותרבותית את המושג חשיבה
- חשיבה פירושו שאני יכול להתרומם מעל המושגים בהם אני משתמש ולדון בהם בצורה יותר גבוהה.
- עכביש חושב, ואפילו צמח שנוטה לכיוון השמש, אם חשיבה היא אינטראקציה של המערכת הניטרונית שלו הוא חושב. זו חשיבה אף בתקופה עליה אנחנו מדברים נוצרת חשיבה חדשה:
- חשיבה שמודעת על כלי החשיבה בהם אנו משתמשים.
- יש לנו אלמנטים ומושגים שונים שהם תבניות מחשבתיות שאנו צוברים לאורך חיינו.

- היוונים יצרו שכבת חשיבה על מושגים: הנה מושג שנקרא מציאות, אושר, קנאה מציאות, דמוקרטיה וכו'.
- האם האנשים כולם שולטים בכל המושגים?
 - רוב בני האדם לא מבינים לא מה זה היסטוריה, ולא מה זה המהפכה הצרפתית
 - ככל שהבורות מתפתחת השליטה במושגים קשה יותר
 - אלו לא מושגים שאנו נולדים איתם אלא כלים שצריך לרכוש
 - הראשונים שמנסים להשתלט על הכלים האלו באופן מוגדר הם הפרה סוקראטים
- זהו ביטוי רטוראקטיבי! אף פרה סוקראטי לא קרא כך לחברו או לעצמו
 - יש לנו כמה מושגים שמגדירים מושגים או תקופות על ידי משהו אחר
- אחדים מהם שואלים את השאלה:
 - מהי המציאות?
 - הם טוענים שכל אדם חייב לשאול את עצמו את השאלה הזו.
 - התודעה המערבית של המציאות מתחילה כאן
- מהי המציאות?
 - לפי תאלס המציאות היא נזלית
 - יש לנו אינסוף קונסטרוקציות וחומרים אם טוענים שיש אלמנט אחד מתחת לכל זה ככל שהוא יהיה יותר רק וקל לשינוי כך יהיה לו קל יותר לקבל הרבה צורות ולכן לפיו המציאות נזלית
 - אנכסימנס – חומר יותר בר שינוי מהמים דחיסות שונה, (חומר נזלי)
 - אמפדוקלס – לדעתו יש 4 יסודות: אש, מים, אדמה, אוויר
 - איך נוצרים הדברים שאנו רואים?
 - כוחות משיכה וכוחות דחייה
 - כל מה שאנו רואים בנוי מאותם חומרי יסוד וההבדלים הם בתמהיל של האלמנטים
 - התיאוריה הזו החזיקה מעמד זמן רב ואנו מכירים אותה כתחיה שלה מהרפואה ההוליסטית
 - התיאוריה השפיעה המון זמן והמון אנשים, ממנה התחילה הקרמינולוגיה ועליה נשענה זמן רב הרפואה, רבים למדו אותה בבית ספר או ממוריהם
 - פעל ב 450 – 460 לפני הספירה
- אטומיסטים
 - פירוק של דברים ליחידות מאוד קטנות – בואו ניקח משהו ונפרק אותו לחלקים כמה שיותר קטנים אנו מגיעים למה שהיוונים קוראים דילמה
 - דילמה- שתי למות (יש גם 3, 4 או 5 למות) יש לנו דילמה כאשר אנו נמצאים בצומת שמובילה לשני כיוונים
 - היווני האטומיסט הוא בדילמה: או שאמשיך לפרק לאינסוף וזה בלתי נסבל – רגרסוס אינפיניטום (נסיגה עד אינסוף)
 - דוגמא – במשפט אביא עד אופי אך כדי להשתכנע מבקשים גם לו עד אופי
 - או שיש אלמנט אחד שלא ניתן לפרק ואיך קוראים לאלמנט הזה? א-טום כלומר אלמנט שלא ניתן לפרק.
 - ממה עשוי אטום?
 - במובן מסוים האטומיזם תומך בתיאולוגיה של בריאה ולא באבולוציונית

- אם יש חומר יש אטומים אך לא ניתן ליצר אותם ולכן הם נבנו באקט של בריאה
- אטום- איפה הוא נמצא?
- אם הוא נמצא במרחב ניתן לפרק אותו?
- אם לא ניתן לפרק אותו, למה הוא תופס מקום בחלל..
- לא ידרשו מאיתנו לזכור את הסיפורים הספציפיים או האנשים הספציפיים
- אלא יש להבין את הכוח לתרבות האנושית של אנשים שלראשונה שואלים שאלות כאלו
 - אנו מצוידים הרבה יותר טוב מהאנשים מהתקופה הפרה סוקראטית אך המוח שלנו מצויד הרבה פחות טוב מאנשים. היום האדם הממוצע בור יותר מהפרה סוקראטי אך זה כי לא עלה במוחו כלל לגלגל את הרעיונות האלו
- אנכסימנדרוס – כל אחד מגיע לאיזו תחנה אחרונה- הלא מוגדר
 - אנחנו קצת בבלבלנו את עצמנו, הלא זה לא שמצאנו אטום ושמנו אותו בבקבוק, הכול ניתוח של מושגים והגעה למושג אחר.
 - לכן יצאנו לדרך באמצעות אנליזה, וכל אחד מגיע באנליזה למושג מוגדר ואותו ניתן להמשיך לפתח אנליטית
 - כל פעם שאנו מגיעים לאלמנט קונספטואלי מוגדר אנחנו לא הגענו לסוף הדרך כי אנו יכולים להמשיך ולנתח את המושג
 - על ידי הליך מחשבתי מטה אנליטי אומר אנכסימנדרוס שהתחנה האחרונה יכולה להיות רק מושג לא מוגדר

.....

- זה קצת לא אחראי מצידינו לחשוב שאחד המוחות הפרה סוקראטים לא יודע מה שכולם יודעים ולכן הנחה הרבה יותר טובה היא שהוא מתכוון למובן אחר של שינוי.
- הוא אומר ששינוי זה לא משהו יחסי ולכן יכול להיות או מציאות או שינוי
- וכך אנו מגיעים לפרדוקסים:
- מבנה שבו יש עימות, אינקומפטביליות – אי התיישבות
- כמו מפל מים: המים אמורים ללכת למטה ובכל זאת הם גם חוזרים: זו אי התיישבות
- פרדוקסים הם המצאה של המוח האנושי
- זה כמו הוכחה על דרך השלילה שלמדנו במתמטיקה – אנו רוצים להוכיח משהו אז אנו לוקחים הנחה אחרת ומראים שהיא אינה יכולה להתקיים
- לפרדוקס טוב לא תיתכן הכרעה, ופרדוקס טוב אינו נסבל לשכל
- מישוה שהוא פנומן פירושו לעשות את הבלתי אפשרי.
- פרדוקס – פרה = תת. דוקסה = דיוק (פעם היה שעון על שם זה) ולכן פרדוקס זה כשל מובנה של ההיגיון
- למה זנון ממציא פרדוקסים?
 - כדי להוכיח להדיוט שהוא לא מבין מה פרמנדיס אומר
 - הוא קוראה ל common cense הוא כמו כלב שקשור לבית – טוב להרחיק פולשים אך לא יודע מה קורה בסביבה ובעולם
 -

שיעור 4

11.11.12

המרצה מתאר מכונה שמעבירה את המטריה שלו ממקום א למקום ב ומכונה אחרת שמחזירה אותה למקום א. כל פעם שמכונה רואה את המטריה, היא מעבירה אותה, ומפעם לפעם הן משתכללות

ועושות את זה מהר יותר. בכל פעם כל אחת מהמכונות עושה את זה בחצי מהזמן שזה לקח בפעם הקודמת.

אם נצא מהחדר ל-4 וחצי דקות המטריה תעבור מקומות אינסוף פעמים, זהו פרדוקס זאנון בווריאציה מחודשת.

מקס בלאק לקח את הפרדוקסים של זנון ונתן להם ווריאציה מחודשת, הוא החיה את הפילוסופיה הפיסיקלית.

הוא שואל מה בעצם קרה פה? בניתי לעצמי הזיה קונספטואלית – אינסוף פעולות ב-4 דקות. זה משהו שאני לא באמת יכול להבין.

איפה נכנס לתמונה זנון ואיפה נכנס מקס בלאק – הם רוצים לומר לנו שיש מושגים שאנחנו לא שולטים בהם אלא רק חושבים ששולטים בהם. הם מראים לנו שכאשר אנו מנסים לחלק משהו אינסופי במשהו סופי אנו נתקלים בפרדוקסים. פרדוקסים הם דרכו של זאנון להגיד לאדם הפשוט שהוא הגיע לטריטוריה אותה הוא לא מבין

הפרה סוקרטים היו הראשונים לשאול שאלות עומק על המציאות, לכן המהלך הראשון של האינטלקט המדעי היה להתרחק מהאמצעים הבנאליים של המוחשיות. התוספת של זנון היא שצריך עוד התראה אחת, לא זאת בלבד שהחושנים אינם ערכאה מספקת אלא גם ה common sense. הוא אינו שולט במושגים מורכבים אלא רק במה שנמצא ממש לידו. לכן הבה נזנח אותו ורק עכשיו נוכל לפתח תיאוריות.

הפרה סוקראטים מרחיקים אותנו מהחושנים, זנון מרחיק אותנו מה common sense וכך אנו מגיעים לטיול קצר באפלטון.

נציג שני אלמנטים בפילוסופיה של אפלטון בקיצור.

אפלטון הוא המבסס הראשון של האידיאליזם בתרבות המערב:

סוקרטס הוצא להורג, אם כי לא היה חייב להיות מוצא להורג, אלא יכול היה פשוט לצאת לגלות, אך הוא בחר במוות (שתה כוס רעל). סוקרטס אינו דמות דומיננטית מבחינת ההיסטוריה כי לא כתב כלום אלא הוא מצוטט על ידי אפלטון.

נציץ לרגע במשל המערה של אפלטון לפי פרשנות של המרצה את כתביו. ניקח מודל מסוים של אפלטון ונשקיף מתוכו עלינו. משל המערה מגיע לקראת אמצע הדיאלוג הגדול של אפלטון הפוליטאה.

נראה קטע קצת מהסרט הראשון של וודי אלן (take the money and run). הגיבור הוא וורג'יל סטקוול, הוא יושב בכלא וכמה מהאנשים בכלא יזמו תכנית בריחה שהוא אמור להיות מעורב בה, מסיבות מסוימות הם דחו את תכנית הבריחה אך לא סיפרו לו ולכן הוא עושה את כל הצעדים שהיה צריך לעשות ומוצא את עצמו מחוץ לכלא. כשהוא מגלה שהוא היחיד שברח הוא מבקש מהאסירים שיכניסו אותו חזרה.

מבחינת אפלטון נולד לתוך דרך שאליה הוא נכנס, מבחינתו נכנסנו מנטאלית למקום סגור שהוא קורא לו מערה, הוא לא קורא לזה כלא הרמטי אלא מערה, הפתח של המערה הוא סגור ונסתר ואולי הוא נמצא מאחור, כולנו מסתכלים קדימה, רואים צלליות, מסבירים דברים. כל אחד ח"י לו במערכת סגורה. הוא בונה את משל המערה על מנת להוביל אותנו למסקנה מסוימת. אך אנו כרגע נתנתק מהתכלית המסוימת שלו, ננטרל את האלמנטים של אפלטון וניקח רק את המשל.

כדי להיות אתה עצמך אתה צריך להיחלץ מהחיים המעורתיים, במערכת חמה ומורכבת לכל אחד יש לפחות 200 חברים שתפקידם לעשות לו Like ולהגיד שהתמונה מהממת. כל מה שהמצאנו במשך השנים נמוג לתוך פעולה פרימיטיבית של האספסוף ברומא (תנועה של UnLike i Like)

מבחינת אפלטון הדבר הכי נורא זה להישאר במערכת הומוגנית שבה הדבר הגרוע ביותר היא חשיבה שונה, כולם רוצים חשיבה פוזיטיבית, אנשים שחושבים כמוהם. לזה אפלטון קורא מערה והוא מנסה להוציא אותנו משם.

ורגיליוס הוא המדריך של דאנטה בתופת, על שמו קורא וודי אלן לגיבור שלו וורג'יל.

וורג'יל הוא אחד מול כולם, יש קהילה שלמה של אנשים בכלא שנמצאים בפנים וורג'יל הוא אחד לבד ולכן הוא מעדיף להיות יחד עם כולם בכלא על מנת לא להיות לבד.

הפלטפורמה של האינטרנט היא מדהימה, לכל אחד יש גישה לכמות ידע אינסופית אך במקום זה כולנו מתמכרים למערה, Like של אנשים אחרים, להיות כל הזמן בקהילה ואם נמצאים לבד, זה נהיה משעמם לנו, קשה לנו יותר להיות לבד. אם אנחנו מתרגלים מגיל 6 להיות כל הזמן בקהילה, בגיל 15 אנחנו כבר לא יכולים אחרת. כולנו נקלענו לפולחן במובן הנירוטי הפרוידיאני.

האם האנושות עדין נמצאת באבולוציה או בדאולוציה?

אפלטון ניסה ליצור דיאלוגים, בוא נתקן אחד את השני, האבולוציה הובילה לחידושים טכנולוגיים מסוימים שהכניסו אותנו ללופ רגשי.

לא רק שאנחנו לא רואים את פתח המערה, כי הוא מאחורה ואף אחד לא מסתכל אחורה, גם אם מישו רואה את פתח המערה ומשהו בו קורץ לו, עליו לעזוב את קבוצת התמיכה, את השפחה והחברים ולזחול בדרך לא דרך לפתח, קבוצת התמיכה אליה הוא רגיל לא תלווה אותו לשם והוא צריך לוותר לשם כך על הכל. לפי אפלטון, מעטים מאוד הם האנשים שיהיו מוכנים לכך.

כבר אז אפלטון חשב שיש כאן סכנה התאבדותית למוח האנושי, לא כל שכן היום.

ברגע שהתרגלנו כל הזמן לקבל אישור מכאני או מאבדים את אני שלנו. זה אינו האני שתרבות המערב ניסתה לפתח.

חל פה שבר וקריסה שאף אחד לא צפה אותה, כי התרבות המערבית ניסתה לזקק ולחזק את הכוח שלך להיות אני. התרבות המערבית חיזקה את היכולת של בנאדם להיות הוא עד מחצית המאה ה 20. במחצית המאה ה 20 חל מפנה שבו כל אחד יכול לקעקע את האינדיבידואליות שלו ולהפוך לפרגמנט לקהילייה, מושג האינדיבידואליות הולך להעלם.

בעבר חוץ מאנשים שהאידיאולוגיה שלהם הפכה אותם ליצורים קהילתיים וזה תמיד נראה קצת מוזר, לפני כ 20 שנה זה התחיל להתאפשר טכנית, וכיום אנשים גדלים לתוך הקהילייה הזו, הם לא יוכלו להתמודד עם זה שיוציאו אותם לפתע פתאום מהקהילייה.

צו כל מיני מכשירים מופלאים ואיתם צצו מחלות. כך הפלטפורמה המדהימה של קהילתיות, פרצה את הסכר, הרצון האמורפי שהיה לכולנו בקהילתיות פתאום קיבל דרוור ויש התכנסות חזרה לתוך הקהילתיות של האנחנו.

היום בעידן הטוקבקים כל אחד יכול להגיב למומחה גדול ככל שיהיה כשהוא כותב מאמר מלומד.

אנחנו הדור האחרון שיכול להיחלץ מזה, הדור שנולד היום כבר נולד לתוך זה. אנחנו לא נולדנו לתוך זה ולכן עוד ניתן להימלט כי אנו מכירים משהו אחר, הדור שנולד היום לא יוכל כבר לצאת מתוך המערה, המערה הולכת ונסגרת.

המהפכה הקופרניקית, הדרוויניסטית וכו' ניתצו מערכת של אמונות שהיה להן וותק של 200 שנה. הם היו מסוגלים להיות מקוריים ולנתץ את התיאוריות בזכות מסורות שהיו קיימות. היום יש אנשים מעטים הרבה יותר שמסוגלים לעשות דברים כאלו.

מי ששרד מהאנשים הפרה היסטוריים זה החיות הקהילתיות ביותר, כי מי שהיה אינדיבידואליסט לא שרד בימי האדם הקדמון.

התעוררו בנו והתלקחו עד ששרפו את הכל, האינסטינקטים האמוצינאליים של חיה בטבע עוין שמה שהיא הייתה צריכה כדי לשרוד זה לחיות בתוך הקהילה.

פילוסופיה אינה רעיון אלא מערכת טענות שנשזרות זו בזו בארכיטקטוניקה של טענות, טענות בינים, טיעונים, מסקנות בינים ומסקנות סופיות. רעיון לא הופך אדם לפילוסוף.

מה שאנחנו רואים על הלוח (של אפלטון) זה מערכת פילוסופית הראשונה בתולדות האדם.

הוא מציג 4 שאלות ראשיות על 4 דיסציפלינות.

לשאלות אלו יש שמות:

- ✓ אפיסטמולוגיה – עוסקת בהכרה של אדם
 - ✓ אונטולוגיה – מה זה יש?
 - ✓ אנתרופולוגיה - מהו האדם?
 - ✓ פילוסופיה פוליטית / מדע פוליטי – מהו הטוב שבמשטרים?
- השאלות האלו נבנות זו על זו.

אלו הן 4 שאלות עם 4 תשובות ועל ידי כך ייסד את הפילוסופיה לראשונה.

נחזור למשל המערה של אפלטון – מבחינת אפלטון כל אחד נולד למערת החושים. כאשר אנחנו יכולים לחשוב אנחנו תופסים את המציאות כפי שהיא נתפסת בחושים, אימצנו מערכת פילוסופית מסוימת – פילוסופיה של החומר.

אצל גדולי הפילוסופים למשל לייבניץ שבגיל 15 התחיל לכתוב על פילוסופיה כבר יש לו תשתית פילוסופית מסוימת. כאשר אתה מתחיל לחשוב על פילוסופיה משהו החדיר למוח שלך פילוסופיה שלמה, שאותה צריך להתחיל לקלף. רוב בני האדם לא מבינים זאת ואינם יודעים שהם כבר מצוידים בפילוסופיה של החומר.

אפלטון בנה את בית הספר שלו במקום שקרה לו אקדמיה (על שם האדם שהמקום היה שייך) אקדמיה זה המקום שבו אפלטון לימד, הוא היה מורה והקים אסכולה. הוא היה כל כך מוערך שאחד השליטים החזקים ביותר ביקש ממנו להיות למחנך לבנו.

הייתה אז הערצה ברורה לפילוסופים גם במובן הפרקטי של חינוך.

אפלטון מודה שאנשים שיכולים לצאת מהמערה הם מעטים מאוד, אך אפלטון טוען שאדם כזה שיצא שחוזר אחרי זה לכפר שלו והוא רוצה ללמד אנשים אלו על האמת על השמש מחוץ למערה, אפלטון שואל האם זה בכלל אפשר?

הבהרה לשיעור הקודם – פייסבוק עצמו הוא לא יותר מפלטפורמה שבה כשלעצמה אין שום רע. עם זאת הוא מאפשר לנו להיכנס עמוק יותר ויותר לתוך הקהילה ולאבד יותר ויותר את העצמאות הבסיסית אותה ניסו לפתח.

ההתכרבלות לתוך החיק החמים של האנחנו בצורה כפייתית ובלתי נשלטת שהתאפשרה לנו על ידי טכנולוגיה ניטראלית שמאפשרת לנו לחשוף כל צד בחיי. דבר זה מאפשר לנו לאבד בצורה די מוחלטת את האני שלנו.

אם במקום שנקרא סיפור של תומס מאן ונרצה לקרוא אותו במקום זה מקבלים מידע על 800 מיליון צופים שצפו בגנגהם סטייל. מה שמטריד אינו הקליפ עצמו אלא שברגע שהוא הופך להיות הקליפ הנצפה ביותר הוא הופך לקורדינטה תרבותית.

התופעה הזו אינה זניחה כלל, הפייסבוק הוא פלטפורמה כמו שולחן, הוא אינסטרומנט שמאפשר ליצור קהילה לומדת וחכמה אך הסכנה היא בקלות שבהיגררות לצריכה של דברים שאין צורך ביותר מאי קיו של אמבה כדי להתענג עליהם.

לסיכום: משל המערה בשלב ראשון אומר על הנטייה להתכרבל לתוך הקולקטיב, עצם התנועה הפרימיטיבית לייק זה לא לרצות להיות שונה מהאחר, ומהרגע שאנחנו מודדים את עצמנו בלייקים של האחר, האני העצמי נעלם לאיטו.

אם כן הפסיעה הראשונה הייתה להצביע על הסכנה בקולקטיביזציה של החברה האנושית.

כעת נקדיש דקות ספורות לפסיעה השנייה של אפלטון:

מהי קומוניקציה?

הביטוי קומוניקציה צובר תנופה כאשר היא נועדה לשדרג את האגפים לנקודה גבוהה מהנקודה בה התחילו. כך קומוניקציה מאפשרת להתקדם. הביקורת, ההתנגדות הינה אם כך תנאי הכרחי לפריחה של האינטלקט. האינטלקט גווע כאשר אינו נדרש לעשות כלום כי אף אחד לא סותר אותו.

נעבור ל 1904 הרברט ג'ורג' וולס (ה'ג' וולס) ביולוג בהכשרתו.

כתב שני ספרים גדולים: ההיסטוריה האנושית והמדעים האנושיים (כ8 כרכים בכל ספר)

סיפור קצר the country of the blind

אדם מבוגר קולומביה נפל לנזק שבו דורות על דורות עיוורים ומנותקים מהעולם לכן יש להם רק 4 חושים.

וולס מארגן לנו סיטואציה בנוסח אפלטון – אדם שידוע מגיע לאוכלוסיה של חסרי ידע. הגיבור בטוח שתוך פרק זמן קצוב הוא יצליח להשתלט על האוכלוסיה – יש לו יתרון ולמה שלא ינצל אותו.

פרנסיס בייקון יגיד זאת ב 1920 שידע זה כוח.

המרצה דורש עצה לגיבור מה הוא צריך לנקוט על מנת להשתלט על האוכלוסייה שם.

רעיון: לנבא צוק שהוא רואה שעומד ליפול ובכך לנבא תופעת טבע. המרצה מוסיף נתונים שסותרים את הרעיון בכל שהם מזמן יצרו כיפה ששומרת עליהם מכך. זו קהילייה שחיה יפה מאוד עם 4 חושים מפותחת טכנולוגית.

האדם הזה נמצא בסביבה שלא נבנתה עבורו, הוא בעל מום בסביבה הזו, יש לו חוש שמיעה אך מנוון מאוד יחסית אליהם, הוא outcast הוא יהיה מכוער מאוד, יש לו שתי בליטות מיותרות על הפנים, אין שום גשר בין השפה שלו לשפת בני המקום. ואכן בסוף הסיפור מכיוון שיש אהבה בינו

לבין הנערה שהוא עובד אצל אביה, רופא הכפר מגיע למסקנה שיש לו בעיה, הוא שקוע בהזיות שמפריעות לו לסוציאליזציה, הוא מציע לעשות לו ניתוח ולהסיר את אותן בליטות מיותרות.

הוא נפל כל הזמן, מתנגש בחפצים. אם יוכל להוציא אותם מחוץ לכיפה יוכל לעשות להם מעיין טריק קלפים, שהאדם ירוץ 200 צעדים וירים מספר אצבעות והאדם הזה יוכל להגיד לו כמה אצבעות הרים.

אם כך הדבר היחיד שהאדם הזה יוכל לעשות זה להיות בדרך מסוג נחות למדי.

זה כמו אורי גלר שמכופף מזלגות.

בואו נגזור את המסקנה המאוד פסימית (והמאוד חשובה) והיא שגם אם מישהו צבר לעצמו ידע מחוץ לגבולות המערה, קשה לו מאוד עד בלתי אפשרי לייבא את הידע הזה לתוך המערה. אין לו ולאנשים במערה שפה משותפת, אין לו את הגשר.

שלמה מיימון (הוזכר בשיעור הקודם) הפך לאחד הפרשנים הגדולים של קאנט בזכות מורה נבוכים של הרמב"ם. פתאום התגלה לו שיש מתווכים ומתווכי משנה וכך התאפשר לו לפרוץ את המערה.

המערה היא דוקטרינה – להיות נעול בעמדה אחת. איך נגיע לדעות אחרות? כפייה. בבית הספר כפו עלינו להכיר דעות אחרות. ברגע שבתי הספר הפסיקו להיות אוטוריטה שמכריכה ילד שפוי ללמוד דברים חדשים אנו הולכים בספיראלה לעבר נקודת האפס. הופכים להיות כמו אדם חשוק בתקופת סטלין מישהו שלא רוצה לשמוע דעה שונה ממה שאמרו לו.

נחזור לאפלטון ממש. זהו טקסט קדוש לתרבות המערב שאותו הוציאו במהדורה אחת קנונית שמשמשת כשעון בינלאומי (עם מספרים שאומרים באיזה עמוד זה היה במקור).

מה שאפלטון מעוניין בו זה לגזור את הדבר הבא:

הוא מציע את השאלה מהי המציאות עם פיתרון חדש שההקדמה שלו היא משל המערה, מבחינת אפלטון כולנו נולדנו לתוך מערה. אנו כולנו שכל בתוך גוף, כך אנו מגיעים לעולם והגוף הזה מצויד בחושים שהם אינסטרומנטים של תפיסה, ולכן בגיל מסוים כל אדם יוצר תמונת חושים שמעוגנת ב sense data. נניח ונרצה לשבת בגיל 15 לחשוב על העולם, כבר פספסנו את הרכבת כי עד עכשיו מעולם לא בצבצה לחיי תיאוריה אלטרנטיבית ולכן לא אוכל בשלב זה פתאום לשנות את תפיסת המציאות שלי.

המושג של מציאות התגבש כבר, למעשה הגניבו לתוכי תיאוריה אחת מיני רבות מבלי לציין:

1. שאני משועבד לתיאוריה

2. יש תיאוריות אחרות

3. זו רק תיאוריה

לצערנו לא תופסים אנשים ואומרים להם שהמציאות שהם קוראים לה המציאות הינה מפוקפקת לחלוטין ויש אלטרנטיבה למציאות זו. למעשה עברנו אינדוקטרינציה מבלי שאמרו לנו שאנו עוברים אינדוקטרינציה.

המערה מבחינת אפלטון היא תפיסה המציאות המוחשית שיש לנו.

ניתן להאמין באלוהים אם בדקתי מספר מודלים והגעתי למסקנה שזו התפיסה הנכונה. אם אך נולדתי לתוך אמונה באלוהים ולא בדקתי תיאוריות אחרות, גם אם באמת יש אלוהים וזה המידע הנכון, זו עדין אינדוקטרינציה.

הצעד הראשון שאפלטון רוצה זה להרהר הרהור מקרקע. לבצע דה קונסטרוקציה לכל מה שאנחנו יודעים.

מגיל ילדות ועד שנבקש אלטרנטיבות אנו תקועים בפילוסופיה סנסואליסטית. עלינו לגשת לחנות שיש בה עוד כ-8 פילוסופיות ולאחר שנכיר לפחות עוד 2 מתוכן נוכל לחזור אם נרצה לפילוסופיה המקורית שלנו.

נעבור לתורת הצורות (תורת האידאות)

אפלטון מציע את התיאוריה הבאה:

הוא אומר כולנו נולדנו לתוך דוקטרינה מטריאליסטית וכעת הוא רוצה להוכיח את ההיפך הגמור.

יש לנו שולחן, בואו נחשוב כמה הוא מציאותי?

יש לו מימדים, יש לו חומר מסוים, יש לו תאריך יצור מסוים ותאריך תפוגה.

בואו נקרא לו קונקרטום, אחד מיני רבים שאנחנו מכירים בתוך מרחב החיים השוטף שלנו.

כעת אפלטון מבקש מאיתנו לצוד במוחנו את המושג הבא: השולחן

הוא האידאה של השולחן והוא כולל את כל השולחנות הקונקרטיים שיש היום, אוכלוסיה נוספת: כל השולחנות שהיו בעבר, וכל השולחנות שיהיו בעתיד.

האם יש לו תאריך תפוגה? לא. האם יש לו אוכלוסיה מוגבלת? לא. יש לו אוכלוסיה נוספת: שולחנות אפשריים.

כל אלו שייכים לאידאה של השולחנות.

ועכשיו שואל אפלטון, מה אם כן יותר מציאות?

השולחן שנמצא פה שיש לו רק קובץ תכונות, הוא מאוד מוגבל, יש לו רק 4 רגליים ולא 5 ולא 10, הוא לא התקיים לפני כך וכך שנים ולא ימצא במציאות בעוד כך וכך שנים נוספות.

אם כך מה יתרונו על האידאה? הוא נמצא במציאות. האם זה באמת יתרון כל כך גדול?

האם אין לנו אידאה גם לכל דבר אחר? כן. אבל האם היא מתממשת? לא.

משפט פיתגורס: כמה התממשויות יש לו? אינסוף – כל התלמידים שהיו ויש ויהיו. האם כשאנושות תיכחד משפט פיתגורס יפסיק להתקיים? בוודאי שלו. האם לפני שפיתגורס המציא את משפט פיתגורס הוא לא היה קיים? לפי אפלטון פיתגורס לא המציא את משפט פיתגורס אלא גילה אותו.

כמו שאם מישהו חדש יכנס לכיתה, הוא יגלה את השולחן שיש פה.

מה עם תומס אדיסון? הוא המציא המון פטנטים, אך מבחינת אפלטון הוא לא המציא אלא גילה, שכלו גילה את האידאה, הוא הסתכל על עולם האידאות עם שכלו.

איפה נמצא הקונצ'רטו השישי של רחמיניוב?

בראשו? באולם הראשון שבו ביצע את זה? בפעם הכי טובה שהוא ביצע את זה? באוזן שלי בהיכל התרבות? בתקליטור במחשב? או בעולם האידאות.

רחמיניוב הצליח בשכלו המיוחד לגשת לעולם האידאות למצוא את הקונצ'רטו ולשרבט אותו בעולם של תווים וכעת אנו יכולים לגשת לעולם האידאות ולשלוף משם את הקונצ'רטו של רחמיניוב.

זוהי התורה של אפלטון. האם היא מוזרה? כן. היא מוזרה כי אנו התרגלנו לתפוס את העולם כשכל שמחובר לחושים.

אם שמענו את אותה יצירה 3 פעמים ב3 הופעות שונות שבוצעה על ידי המלחין והכותב. האם שמעתי 3 יצירות שונות? לא שמענו 3 צורות של אותה אידאה.

קוראים לזה אידיאליזם (לא אידאל – ליזם אלא אידאה-ליזם)

איפה האידאות נמצאות? בעולם האידאות. אנו הורגלנו לתפוס את העולם שלנו באמצעות חלל, אך עולם האידאות לא נמצא בחלל. איך מגיעים לשם אם כך, בעזרת המוח האנושי.

זהו האידיאליזם הריאליסטי.

יש אחר כך אידאליזם קונספטואליסטי, לאחר מכן יש את האידיאליזם של קאנט.

למעשה כמעט כל מהלך של ההיסטוריה מבוססים על מודלים אינטלקטואלים כאלו ואחרים לעיתים בדיעה ועיתים ללא ידיעה.

אתה מבצע פעילויות פרקטיות לחיי האדם על פי מתודולוגיות שונות שמישהו כתב אותן ושאסכולה מסוימת שייפה אותן.

מומלץ מאוד לקרוא דיאלוג של אפלטון. יש שם אנשים חריפי שכל מאוד שמתכווחים על דברים שאנו מתווכחים עליהם גם כן. הם מייצרים אנליזה סמנטית.

אריסטו לא נהג כך, ספריו קשים וטעונים פירוש.

אריסטו כתב מעל 30 ספרים ומוחו היה המפותח ביותר בכל הזמנים. הוא המציא בעצמו כ 20 מדעים – דיסציפלינות. עסק בדואליות של גוף ונשמה, המציא את הלוגיקה, הפואטיקה, האתיקה הניכומאכית, הוציא ספר על כל תורות הממשל. כמו כן הוא השליט את המחשבה שלו על פני 2000-2300 שנה.

ניקח מאריסטו שני אלמנטים שלדעת המרצה יש בהם חשיבות ואפליקציה מסוימת לחיינו היום

1. הקרב הימי:

בספר השני מתוך 6 – של האורגנום (שלט עד שבייקון הציע את האורגנום השני) יש כאן שני ציים גדולים, הלילה מתקרב, וברור שהאויב יעגון במרחק כמה קילומטרים ובבוקר יתקיים קרב ימי. ניתן לכתוב ביומן האוניה ב26 בנובמבר מתקיים קרב ימי. האם זהו משפט תקין?

לפי אריסטו טענה היא משפט שיש לו ערך אמת. הוא אמיתי או שקרי. כדי שמשזורת של מילים בשפה תהפוך להיות טענה הוא חייב להיות או אמיתי או שקרי, הוא לא יכול להיות גם וגם. את זה קבע אריסטו בשלושת חוקי החשיבה.

יש פסוקים שאינם טענות: ציווי, שאלה, פרפורמטיביים: אני מבטיח, אני עושה את זה בזמן שאני מדבר את זה.

בואו נניח כמו אריסטו שכל פסוק הוא תמיד אמיתי או שקרי. לפיו זו טענה שהיא כבר עכשיו אמיתית או שקרית, אנחנו אומנם נדע רק מחר אך הוא תמיד היה ויהיה נכון או לא נכון. דבר זה הוא בעייתי כי אז נידונו לפטליזם קיצוני שבו שום פעולה אנושית ושום מערכת סיבות שאני מעורב בה לא משפיעה לשום צד.

זאת עמדה שאריסטו לא רוצה לקבל כי זה ניתן להרים ידיים מראש. לדוגמא סיפור על מסיבה של לורד שבה יש קירומנט (קורא בכף היד) שרואה שלורד ארתור ירצח אדם ובגלל אותה נבואה חיו מתדרדרים והוא רוצה להתאבד ואז הוא רואה את אותו קירומנט ורוצח אותו.

אם כן אריסטו ניסה לבטל את השטויות של הדטרמיניזם כבר במאה השמינית לפני הספירה.

שאלה: אני הולך לראות סרט, וכולנו גם הולכים לראות סרט, יהיו לנו דעות שונות על הסרט. אם מדובר ביצירה אחת שיש בה את אותם אמצעים וסיפור, איך זה שיש המון דעות וכולם צודקים? וזו שאלתו של אריסטו.

בכל מוצר: קולטי דודים, דפי נייר וכו' יש לו תו תקן חוץ מיצירות וירטואליות שהאדם המציא ששם כל אחד יכול להביע את דעתו ושם כולם צודקים?

שיעור 6

2/12/12

היום נרצה לעסוק בשני דברים שונים שאינם קשורים זה בזה:

1. כיצד ומתי קיבלנו את זכויותינו האזרחיות
2. דבר על אלוהים

ישראל היא רפובליקה, הרפובליקה עשויה להיות דמוקרטית. אנגליה היא מונרכיה, והיא גם דמוקרטית.

אנו מבלבלים בין הביטוי דמוקרטי שאומר שלעם ישנן זכויות כאלו ואחרות *havas corpus* (זה אומר שאין זכות לעצור אותי מבלי שיאמרו לי על מה ויביאו אותי בפני ערכאה) לבין צורת שלטון – מונרכיה, רפובליקה, קונפדרציה וכו'.

ב-1999 נהרג ריצ'ארד לב ארי ולפי משפט הירושה האנגלי מי שהיה אמור לרשת זה תמיד הציר היותר קרוב לאב, במסגרת תכני הירושה נוצר מצב בו הברונים יכלו להפסיק לתת לו את המיסוי שהוא צריך ואילצו אותו לחתום על המגנה כרטה.

מגנה כרטה פירושו שהמלך מולך קונסטיטוציונית למען העם שלו. אמנם באותו שלב העם היה 20 ברונים, אך בהמשך גם ערים גדולות דרשו להצטרף לחוזה כי גם הן שלמו מיסים גבוהים. הצטרפו עוד ועוד ערים ובשלב מסוים היו כל כך הרבה נציגים שהם נאלצו ליצור מקום בו יפגשו על מנת לדון בענייניהם – פרלמנט.

מרגע זה המלך היה מלך מול ועל מול נציגי העם ועל העם?

ג'ון השני ידע שמה שהוא עשה זה לסרס את המלוכה, הוא בוש בעצמו ולכן ביקש מהאפיפיור לבטל את החוזה אך זה לא הצליח והחוזה הגדול נשאר בעינו.

2. כעת נדון במושג אלוהים ותרבות המערב

האם אנחנו יכולים להתנתק מסוגים שונים של תלות? כלכלית, מנטאלית וכו'.

נושא זה של תלות הטריד מאוד את היוונים. האסכולה העיקרית היתה האסכולה האפיקוריינית שסבורה שיש 3 סוגים של תלות שגדולים מהאחרים:

1. הרצון לשלטון
2. פחד המוות - גורם לכלות את חינו בפחד ולא לעשות שום דבר
3. המשועבדות לישות עליונה טוטאלית שאנו קוראים לה אלוהים שהיא משגיחה עלינו

לכן מבחינת היוונים התלות באלוהים זה התלות הכי בלתי מוסרית שתרבות המערב המציאה.

מאז אפיקורוס בספר בשם פריטיזאז ועד דוסטויבסקי שאלנו מה המושג אלוהים הועיל או במה הוא הזיק לשאר המושגים שהתפתחו בתרבות המערב כמו רציונליות, מוסריות, בחירה חופשית וכו'.

דברי הפתיחה שהיו אמורים להיות בקורס:

מהן ההגדרות של תרבות המערב?

תרבות היא מצד אחד התנהלות בין אדם לאדם אך גם התנהלות מול אידאות מסוימות הקיימות בתרבות

תרבות אינה רק השכלה אלא גם יכולת שימוש הגיונית באינסטרומנטים מרכזיים של השבט שנקרא תרבות המערב.

אנו דנים במושגים כמו רציונליות והשאלה היא כמה שליטה יש לנו לפחות פסיבית במושגים אלו (אקטיבית זה גם לשנות אותם).

וכעת נבחן באור זה את מושג הדת.

1634 רמברנט – עקדת יצחק (המפורסמת ביותר מבין עקדות יצחק)

לפי הפרשה, יצחק הוא נס אלוהי, לא אברהם ולא שרה לא ציפו שייולד להם ילד עכשיו (כשאברהם בן 100 ושרה בת 90).

שנית אלוהים לא נוהג להקריב בני אדם, אברהם עזב את ארצו עבור מין אלוהות חדשה חסרת רסן וכעת האל מבקש את בנו יחידו אשר אהב. למה אלוהים מבקש ממנו.

התמונה כאן מראה את אברהם מבולבל בניגוד לציורים אחרים שמראים אותו עצוב או אדיש כאן יש בלבול מול בקשתו המוזרה של אלוהים ומול ביטולה הפתאומי.

ולכן ישנן השאלות: למשל קירקגור שואל מה פירוש אלוהים פונה אל אברהם, איך אדם יודע שאלוהים פונה אליו. מה הפירוש של כך שאלוהים מפר את הבטחות שזרעו יהיה כחול אשר על שפת הים.

לכן נרצה להציג הוכחות לקיומו של אלוהים. תומס הקינס הציג 5 דרכים לאלוהים, אנו נציג כאן הוכחות לאלוהים מתוך 5 אלו:

1. אם יש סביבתנו את המציאות, העולם יש לזה סיבה (לכל דבר יש סיבה) ולכן אם יש עולם הוא נברא. זו טענה שכל אדם מאמין מקבל.
עקרון הטעם המספיק – אם משהו נוצר הייתה סיבה שהוא יוצר, אין דבר שהוא אקראי בטבע. זה אומר שהמושג בורא הוא קדם הנחה של המציאות. מה הבעיה אם כך לגבי המאמין? שאין כאן שום דבר נוסף, משהו מתח את הקפיץ פעם אחת ומאז הוא מחולל את כל האירועים אך זה לא אומר שמה שיצר יש לו פרסונה וכוונות ויש לו תוכנית לגבי, לכן כל הטיעון הזה לא שווה הרבה למאמין. הוא שווה הרבה לאנשים כמו וולטר שמוקן לקבל את זה שיש משהו ראשון שיצר את העולם אך לא מעבר לזה.

מוצג הציור של בריאת האדם של מיכאלנג'לו בתור מאמין בדת מונותאיסטית:
ההבדל בין אלילים לאלוהות: אלילים הם מעל האדם והם חילקו ביניהם את השלטון על הפעילויות האנושיות ולכל פעילות יש אל מתמחה. אבל האלוהות שהיא המצאה מאוחרת יותר שלא בא עם טריטוריה, הוא לא מסתכסך עם השכנים הוא לא יוצא למלחמות, זה משהו טוטלי ולכן חסר אפיונים לגמרי. יש לו תכונה מסוימת שמאפשרת לי להתפלל אליו ולשפוך

- בפניו את ליבי. מציע לנו כאן מיכאלנג'לו אלוהים מסוים, בגיל מסוים, ניתן לומר שמיכאלנג'לו יודע שאלוהים כל יכול אך הוא נתן לאלוהים את הלוק הפטרוני על מנת לתת
2. ההוכחה הטלאולוגית: מה שכל מאמין היום זה דפוס החשיבה שינקוט: אם כשאני נכנס לירושלים, רשום לי שם *welcome to Jerusalem* עד לפני כמה שנים זה היה כתוב בפרחים על צלע ההר. האם יש גננים שדואגים שהפרחים יצמחו דווקא בצורה זו דווקא שם. ניתן לומר שזה או תוכנית או מקרה. ככל שהמקרה בלתי סביר יותר כך אני נוטה יותר לאמץ את התשובה שזו תוכנית. (טלה = יעד) מה הסבירות שהצמחים הלו צמחו דווקא מעצמם דווקא שם?
- אם יחד עם מוגלי תיפול מהמטוס מכונת כתיבה אינסופית שלעולם לא נגמר לה הדיו והיא לעולם לא מתקלקלת והקופים מקישים על מקשיה מידי פעם עם זנבותיהם. מה הסיכוי שאם המכונה תהיה שם אינסוף זמן תצאנה ממנה כל יצירות המופת שיש לעולם להציע. אם מדובר באינסוף זמן הסיכוי הוא אחד. אך ברגע שמגבילים את הזמן הסיכוי הופך להיות כמעט 0.
- לפי זה מה הסיכוי שתתפתח עין? מה הטעם לפתח חלקי עין אם לא הייתה תכנית מראש שהעין תבצע בדיוק את מה שהיא מבצעת. מה הסיכוי אם כך שתיוצר עין בגוף אנושי באקראי? הסיכוי שואף ל 0 ואז שואלים אותי על מה עדיף להמר? על הסיכוי שזה היה במקרה או לקבל את הטענה שיש בורא שתכנן את הדברים כמו שהם. הדוגמא של עין ניתנת בגלל שבה יש הכי פחות טעם כאשר היא עדין אינה רואה (בניגוד לידים שהיה טעם בהן גם כשהיו באמצע ההתפתחות).
- השורה התחתונה היא עד כמה אתה צריך להיות עיקש וחצוף ועד כמה אתה רוצה למרוד על מנת להעדיף הסתברות השואפת ל 0 על פני עובדות.
- זו ההוכחה הטלאולוגית והיא טובה יותר כי היא כבר מדברת על תכנון, אנו קרובים יותר לדבר על ישות, פרסונה, מישהו שרוצה משהו. מדוע אלוהים ברא אותנו?
- האם האלוהות זקוקה למשהו? זקוקה לאדם שיתפלל בפניה? (מזכירים את הנסיך הקטן שמדבר על עולם קטן שבו יש מלך ללא נתינים ולכן כאשר מגיע נתין המלך משתעבד לו)
3. הוכחה כתובה של אדם בשם אנסלם שיצר את ההוכחה: הוא פונה אלי ושואל האם אני מאמין באלוהים? לא האם אתה מכיר את המושג אלוהים? כן האם אתה יכול להגדיר אותו? כן האם אתה מסכים שה X הוא הדבר הגדול ביותר עליו אפשר לחשוב? כן מכיר את המושג (כמו שיש דברים שאנו מכירים את מושגיהם אך לא חושבים שקיימים) האם אנחנו מסכימים שאלוהים כמושג זה אותו X שעל גדול ממנו אי אפשר לחשוב? כן זו ההגדרה המתאימה "זהו הX שעל גדול ממנו אי אפשר לחשוב".
- אנסלם הולך לקראתנו עד כדי כך שהוא דוחף את ההגדרה לאזור החשיבה, קונספטים, מושגים, תבניות תיאורטיות לגמרי.
- המוח האנושי עומד במבחן מכיוון שזה משפיל אם הוא לא יכול להבין בצורה בהירה ומשולמת את המושג הגדול ביותר של הנצרות.
- נניח שיש X שהוא הגדר הגדול ביותר בנמצא ויש גם X נוסף שהוא הכי גדול שעל גדולה ממנה לא ניתן לחשוב אלא רק שהיא קיימת ואם הישות קיימת היא גדולה יותר (כי מבחינת אנסלם משהו בנמצא תמיד יהיה גדול יותר ממשו לא בנמצא) ולכן לטעון אלוהים לא קיים זו בגידה במונחים שאני עצמי אימצתי.
- זה מזמין מיד טענה שניתן להוכיח כך כל דבר אך זה לא נכון כי אלוהים זה הדבר היחיד שנגדיר אותו כיש מושלם.
- זו ההוכחה היחידה שאתה לא צריך כלום חוץ מלהסתכל לתוך המוח שלך ושם יש הגדרה ואם רק תבין אותה נכון זה יכלול מציאות בהכרח כי זה חלק מההגדרה.
- הדבר היחיד שניתן לעשות מול זה – לטעון שלא מכירים את המושג אלוהים כמו שוולטר עשה.

שיעור 7

16/12/12

בשבועות הקרובים ינסה המרצה לקרב את הכיתה ליצירות מופת מסוימות של תרבות המערב. ננסה לקבל את העובדה שניתן לשפוט יצירות אומנות וניתן לדרג אותן. למרות שהתחלנו בשיעור הקודם במהפכת המדע נרצה בכל זאת להציץ חזרה במודל מסוים של אריסטו ולתרגל אותו באיזשהו מובן.

אנו חוזרים לאריסטו לא למען אריסטו אלא למען מודל ספציפי.

אריסטו – אחד הפילוסופים הגדולים בתקופה הקלאסית, תלמידו את אפלטון. אנו נדבר על ספר שנקרא הפואטיקה: נדבר על המושג פואטיקה, נעבור לטרגדיה של אריסטו על מנת לראות איך בוחנים יצירת אומנות ואם נספיק נחזור לאחר מכן למהפכת המדע.

המרצה יוצא מתוך הנחה שאנו יודעים ומסכימים שכל אלמנט המשווק בישראל יש תו תקן, הערכות, תמחיר ודירוג. הנחה נוספת: אין תו תקן ואי אפשר לשפוט באותה צורה אובייקטיבית יצירות אומנות – שם זה עניין של טעם. זה לא נעשה לצורך הקורס אלא על מנת שנוכל לשפוט בצורה נכונה את היצירות הבאות שניתקל בהן.

איך שופטים יצירות אומנות? האם ניתן לעשות זאת? האם יש איזשהו בסיס? האם זה כמו ישיבה במסעדות ומבקר מסעדות שניתן להסתמך על טעמו אך ניתן גם לחלוק על טעמו. לכן גם קוראים לזה טעם taste. כעת נבחן אם היצירות גם הן בגדר taste או משהו אחר.

למשל היצירה מדאם בובארי שהיה פעם קריאת חובה בבית הספר ולכן אנשים רבים מאוד חשבו שהוא משעמם מאוד.

עגנון מוצג תמיד כמבנה מאוד מורכב, ישנן משמעויות שזורמות מכאן לשם ברבדים רבים של הטקסט, מוזכר משאל שבו הביע תלמיד דעתו שזה הכל המצאה של המורות לספרות.

כאשר המרצה אומר שמאדם בוברי הינה היצירה המשעממת ביותר בתולדות הקוסמוס, למה אני מתכוון כשאני אומר משעמם? משעמם אינו תואר אלא יחס. המשפט אמור להיות שהספר משעמם אותי. שחכנו את העובדה שמדובר בשיפוט הקשר ביני לבין אותו אובייקט. אין שם כמעט עלילה, הדמויות חסרות חיים וקשה להזדהות איתן.

האם זה כישלון שלי או של פלובר? זו בעצם השאלה שמייצגת את הקורס כולו.

השאלה היא מה פירוש שנוצר קשר ביני לבין מה שאני רואה על המסך או על הדף.

הטריגר שלנו לשיעור יהיה ספרות זולה של טרנטינו – 1994

תזכורת: אחד הגיבורים הוא מתאגרף שאמור לצאת בקרוב לקרב אגרוף מאוד מכריע. הוא אמור להפסיד את הקרב כי הוא מכר אותו למרסלוס וואלס. לפני הקרב הוא נמצא בחדר התאוששות ונזכר בסצינה מעברו.

שבה הוא קיבל שעון שעבר במשפחה שלו מזה דורות.

בחזרה למאדם בובארי – ב 30 העמודים הראשונים מספרים לנו על אדם שלא טוב בתיקשור עם הסביבה, נשלח לבית ספר הופך לרופא נשלח לכפר נידח, נישא לאלמנה עשירה שמתה מהר למדי ובהיותו אלמן עשיר ומכובד משיאים אותו לנערה בת 18, היא מצפה לאהבה כמו ברומאנים בעוד שהוא אוהב אותה אהבה עזה אך לא יכול לבטא את זה כלל. כאשר היא פוגשת באדם המגיע מפריז היא מתאהבת בו.

הרומן שואל איך כל אחד יכול לחיות בתוך החנק שלו, בתוך המציאות ששונה כל כך מהדמיון שלנו. איך מתמודדים עם התודעה של הכישלון.

פלובר מצליח ליצור את הרומן בצורה מזוקקת ומדהימה, דחוסה מבחינה רגשית ובשפה שאותה יש לדעת לקרוא על מנת להיכנס פנימה. מי שלא קיבל את המפתח, לא יבין כלל את מה שרוצים ממנו.

קודם כל יש לתת את הדעת על כך שהמילה משעמם מדברת על כך שלא נוצרה קומוניקציה ביני לבין האובייקט שמשעמם אותי. הקומוניקציה היא גשר בין שני גגות. השאלה היא מי הרס את הגשר? הסופר שאינו מוצלח או הקורא שלא מבין.

לכן נסיק שהתלמיד שדובר עליו קודם פשוט לא יכול להיכנס פנימה ולהבין את המפתחות לסיפוריו של עגנון.

בחזרה לסצנה מספרות זולה. אנו נשאלים מה ראינו בסצנה?

בהמשך בוטש שנחשב בידי המאפיונרים לרפה שכל, לא כל כך טיפש. הוא מנצח בקרב ...

הסצינה שראינו נותנת את התשובה מדוע יסכים בוטש להתאבד על מנת להשיג את השעון חזרה בכך שהוא חוזר לדירה להביא את השעון שפביאן שחכה. "מדובר בשעון קדוש אבל מסריח" העובדה הזו מייצרת בידי טרנטינו מעין אוקסימורון (סתירה בין ערכים) הוא מזכרת קדושה של האמריקאנה ההרואית והוא גם הוחבא 7 שנים בשני יושבנים.

דוסטויבסקי השתמש באוקסימורון דומה על ידי האח התמים של האחים קארמזוב. הוא תלמיד את האב זוסימה שהיה מעין קדוש אך כאשר הוא נפטר גופתו מתחילה להסריח כאחד האדם.

טרנטינו אוהב להתעלל במבקרים ולפעול כביכול להיפך ממה שנדרש מהם. מגריט הוא אמן נוסף כזה.

אם ניזכר בכך שהסרט הזה עוסק כמעט מראשיתו בשאלת הערך. כבר בתחילת הסרט מדברים על המבורגר ועל איך קוראים לזה ואיך שוקלים את זה בצרפת. לאחר מכן מדברים על מישו שעשה מסג' רגלים לאשתו של המאפיונר הראשי. והם שואלים האם זה עונש שווה ערך לזרוק מישו מהחלון על כך שהוא עשה מסג' לאשתך.

גם בסצנה הזו מדובר בשעון בעל ערך עצום ועם זאת הוא פליט של יושבנים.

האורח בסצנה נקרא קפטן קונס – השם מזכיר בצליל שלו הכי קרוב שרק אפשר את קולונל קורץ. זו דמות שעומדים לרצוח שסרט אפוקליפסה עכשיו (1979). הסרט ההוא הינו אדפטציה ללב המאפליה.

אפוקליפסה עכשיו הוא אחת היצירות הקלאסיות והחזקות מאי פעם נגד המיליטריזם האמריקאי.

יש לנו פה גיבור מלחמה, גזען קלאסי (מלונסני עיניים שיניחו את ידיהם הצהובות) כאשר השם שלו מוליך אותו ליצירה ההוליוודית שעושה בדיוק ההיפך. אם קודם דיברנו על אוקסימורון ונוצרה אירוניה. יש לנו אירוניה נוספת בצד שנוצרת מהקישור הצלילי הפונטי. נוצרת אירוניה אינטר טקסטואלית – מערכת אינטר טקסטואלית עם סתירה שמקעקעת אותה מבפנים.

האם השם קונס לא אומר לנו כלום בלי קשר ליצירות קולנוע וספרות? הסרט יצא למסכים ב-1994. שנה קודם כל אמריקאי קרא בעיתון על ג'ף קונס שהיה נשוי לציצ'ולינה והם היו זוג שערורייתי. הוא אומן הקיטש המפורסם ביותר של המאה ה-20 והמצליח ביותר. כאשר קיטש פירושו אשפה סנטימנטלית גרוטסקית. קיטש זה אומנות של זבל.

טרנטינו צוחק עלי ואומר שהאשפה הסנטימנטלית שהצגתי לך עכשיו, על זה אני מזילה דמעה?

טרנטינו ממקד אותנו בפניו של כריסטופר ווקן שהוא שחקן שביסס את הקריירה שלו על היותו האיש שלא חזר מוייטנאם. בסרט צייד הצבאים (הסרט שבתחילתו מראים את ווקן מפוצץ לעצמו את הראש ברולטה רוסית בווייטנאם). אנו אמורים לצאת למסע אירוניה לסרט צייד הצבאים. זוהו האיש שביסס את הקריירה על כך שלא חזר מוייטנאם בסרט המפורסם ביותר באנטי מיליטריזם וכאן הוא האיש שכן חזר מוייטנאם.

יש לנו בסצנה 4 מוקדים של אירוניה מפעפעת שמייצרים לנו טקסט מאוד עשיר. אך אם אין לנו את האסוציאציות הנדרשות, הטקסט הופך עני.

כשאנו שואלים כמה הטקסט מעניין יש לכך שני אגפים: מה יש בטקסט ומה יש בי שיכול להגיע לטקסט.

נראה שכל שיצירה היא יותר מורכבת כך הסיכוי של לראות אותה כמעניינת פוחת.

ככל שיצירה היא יותר מורכבת, כך קשה יותר לפתוח אותה, כי צרור המפתחות הוא פחות אינטואיטיבי. ככל שיצירה היא יותר מורכבת, לא זו בלבד שעלי להפעיל מפתחות יותר מורכבים אלא גם יש לרכוש אותם באיזו חנות שרוב בני האדם אפילו לא יודעים שהם בנמצא.

אם אנו קוראים לאלו שאוהבים את יצירות המופת "פלצנים" וכך אנו לא צריכים להתמודד עם הצורך לפרש את היצירה. כך אנו נכנסים לספיראלה שגורמת לכך שיצירות המופת נעולות בפני לגמרי,

כל טקסט שניתן ללמוד ללא מאמץ אינטלקטואלי לא שווה שנטריח עצמנו בו.

ב 20 השנים האחרונות התחילו לקרוא לתיאוריה הזו אליטיזם- זה הפך להיות סוג של גנאי להיות אליטיסט.

המרצה רוצה שנצא מפה עם כמה שאלות פרקטיות שעל אדם לשאול את עצמו:

אם מדאם בובארי אינה נגישה והשתכנעתי שמדובר ביצירת מופת אז יתכן שיש לנקוט מאמץ ולהתמודד עם יצירות המופת הללו.

נשאלת השאלה: אם גם פעם הייתה שכבה אינטליגנטית דקה והשאר בורים למה עכשיו זה לא בסדר?

התשובה היא שכמו שלא נסכים לוותר על המדדים שלנו כלפי כל דבר סביבנו ולחזור למאה ה 13 כך גם אין סיבה שנוותר על כך שיש לנו מערכת פרופסיונאלית שהקנתה לי חינוך במשך 12 שנה, לא מקובל.

משימה אחת של הקורס זה להרחיב השכלתנו בנושאים פחות מוכרים

המטרה השנייה היא לגרום לנו להבין שהמצב בו אנו נמצאים הוא מצב מביש ושאנו לא נרצה לראות את זה מתקיים ובוודאי שלא לתת לזה דחיפה נוספת.

אמורות להיות לו השלכות פרקטיות של שינוי קטן במצב התודעה.

אחת השיטות שבהן עושים זאת זה בהתנסות מזערית ביצירות מופת.

שיעור 8

23/12/12

המרצה שואל שאלה: האם ייתכן שישנו סרט ש 20 מבקרים שונים, כולם בעלי טורים בעיתונים נחשבים, כל אחד כותב דעה אחרת לחלוטין לעיתים הפוכה לחברו, האם אנו מוכנים לקבל את זה בעוד שכמעט בכל תחום אחר ישנם תקנים ופרמטרים שונים שלפיהם שופטים את הדברים?

המרצה מציין שבבתי ספר תיכוניים בעבר התלמידים נדרשים לקרוא יצירות מופת, בקטע הקטן שצפינו בו של טרנטינו בשבוע שעבר היה טקסט שלא ידענו לקרוא ולא למדנו לחפש את השכלול ולחשוד בו. מה שקורה בבתי ספר תיכוניים לומדים יצירות שכל אדם מכיר, (אותו הדבר בקולנוע, תקשורת, ספרות וכו') משרד החינוך מנסה ללמד את היצירות הטובות ביותר. ישנו כאן כשל כי בכל תחום אחר לא מנסים לדרוש מאנשים לעבור ישר ליצירות מופת מסובכות ואילו בספרות ובקולנוע כן חושפים אותנו ליצירות מופת אך מבלי להתחשב בחוסר יכולתנו "לנגן אותן". ככל שהן יותר יצירות מופת כך קשה יותר לקרוא אותן.

לכן נמשיך היום ונראה קטע נוסף מספרות זולה, לאחר מכן נחזור לפואטיקה של אריסטו ולאחר מכן ננסה לראות קטע מסוים נוסף. אם נוכל נעבור אחרי כן ליצירות מופת מסובכות יותר.

אנו חוזרים לסצנה שכבר ראינו שבה המאפיונרים הורגים את האנשים בדירה וכעת לקראת סוף הסרט רואים את אותה סצנה אך מזווית ראייה של חדר השירותים, לאחר מכן הקטע ממשיך כשהוא יוצא מהשירותים ומנסה לירות במאפיונרים.

הטקסט עוסק בשאלה האם ישנה נוכחות עילאית שמתערבת בחיינו. יש כאן שאלה האם היתה כאן נוכחות של נס של ישות שנכנסה וסוככה על הגיבורים הללו.

האם זו אפיזודה, קישוט, אפיזודה תימתית, משהו שהבימאי משחק איתו לרגע קצר או האם מדובר על נושא עיקרי בסיפור?

על מנת להעריך יצירה עלינו קודם כל להיות מסוגלים לדרגה בפרמטרים מסוימים, כמו כן השיפוט שלנו צריך להיות בר הגנה (דיפנסבילי) על מנת שתהיה לזה רלוונטיות לאחרים.

הנושא באפיזודה הזו הוא נוכחות הנס, המרצה פונה אלינו ושואל האם היה כאן נס?

מהסתכלות על החורים בקיר רואים שהיה צריך לכוון בצורה מאוד מדויקת על מנת לעבור משני צדדיו של ז'ולס, לאחר מכן מראים חורי יריות נוספים שממוקמים ממש מאחורי ז'ולס ווינסנט, לפי החורים הכדורים היו אמורים לפלח את גופו לפחות 3 פעמים. לפי מצב הראיות צודק ז'ולס ואיזשהו כוח עלום מתערב שאנו לא יודעים מה טיבעו הציל את חייו באופן ניסי. ברגע תחילת הירי אנו מסתכלים על פניו של ז'ולס המופתע אך אם הינו שמים לב הינו מגלים שמדובר בנקבים ישנים שהיו כאן לפני הירי. זה מצד אחד מבטל את הנס ומצד שני גורם לו להתחזק כי אם היו כבר נקבים בקיר לאן נעלמו הקליעים החדשים? כעת אנו שואלים היכן הקליעים? ישנה רק היפותזה אחת שמתאימה לריאליזם של היצירה? כנראה ש5 הקליעים נכנסו בדיוק לחור שהיה שם, אם כך עדיף כבר לחשוב שהייתה ישות מאשר מקריות חזקה כל כך, לאחר שאני יוצא מהחדר יש לי תשובה הישר לתוך ויכוח תיאולוגי שממשיך במכונית.

במכונית ממשיך הויכוח התיאולוגי בין מאמין לכופר, כאשר הכופר מציג כראיה תכנית טלוויזיה אידיוטית וכאשר האדם השלישי נשאל לדעתו הוא אומר שאין לו עמדה וזו גם דעתו האחרונה. אלוהים כאן מציג את דעתו על כך שהוא אוהב את המאמין ומוכן לסבול את הכופר אך לא מוכן לקבל את האדישות וחוסר העמדה. כאן נפתחת קומה שנייה לאותו ויכוח תיאולוגי שבה הכופר ממשיך לטעון שזה מקרה והייתה בליטה בכביש והמאמין טוען שלא הייתה שום בליטה.

אנו רואים קטע נוסף שבו אנו רואים את הדמויות מגיעות לבית החבר והתנהגותן שם

את הקטע החדש צריך לבחון בצורה רוחבית יותר. אנו מכירים כבר את ז'ולס, הוא רוצח קר מזג שלא מפחד כאשר יורים עליו מטווח אפס ומצד שני כאשר חברו הורס את המגבת הקטנה הוא מפחד על

כך מאוד, לאחר מכן הוא מתחנף לחברו על הקפה בקול שאינו שלו. הפגיעה כאן בקוהרנטיות של הדמות היא פטאלית.

הנקודה הראשונה צריכה להיות מה טעון פענוח? (הפנס שמעיד על כך שיש חשיכה)

השאלה המתבקשת כאן היא מה קרה לז'ול ויפלד שהוא רועד מפחד כמו ילדה ונותן לאדם הזה לנזוף בו בסמכות טוטאלית. (על מנת להבליט את התנהגותו יש לנו גם את וינסנט שלא מתרגש מהסיטואציה כלל)

הפתרון הזה יהיה המנוף שממנו תיווצר הנקודה הרחבה יותר של הסצנה.

השניים בסצנה עומדים בפני בוראם, אחד מאמין ורואה את בוראו ורועד מפחד, השני לא מאמין ולכן אינו מבוהל כלל.

מדובר כאן בחוויה שתוארה על ידי קירקגור, מבחינת קירקגור עמידה מול הבורא היא עניין של החלטה. וינסנט רואה את אותם נקבים בקיר ולא רואה בהם נוכחות כי יש להם גם הסברים אחרים. גם אברהם שומע קול ומחליט מה הוא.

לפי קירקגור פתיחת העיניים היא החלטה לראות את האלוהים. יש לנו שתי דמויות, אחד עומד מול בוראו בחיל ורעדה, והאדם השני רואה אדם סתם שהוא יכול בכל רגע שירצה ללכת משם, הוא כבר התמודד עם סיטואציות קשות יותר בימי חייו.

האדם המאמין עומד מול בוראו לאחר שהבורא הכחיד את האדם הלא מחויב, האדם שכפר בהיררכיה, אין לו מקום בעולם לא באגף הצדיקים ולא באגף החוטאים.

יש כאן משהו שהופך לאניגמה, טרנטינו תמיד טורח להשמיע את בורותו תחת כל עץ רענן. אם היה עושה את הסרט אחד הבמאים האינטלקטואלים היה ברור שהוא מכיר את הקירקגור, אך טרנטינו לא קרא את קירקגור לפי מיטב ידיעתו. האם מותר לנו להוסיף לסרט פרשנויות אנכרוניסטיות? זו שאלה מאוד חשובה, היא עוסקת בחירות פרשנית. האם יש לאדם חירות פרשנית או שמא הוא רק צריך לנבון ולהוציא מתוך המערכת את מה שהיה שם מלכתחילה? זאת שאלת הפרשנות, שאלת הבית שדות הסיגניפיקציה. שאלה זו הופכת לחשובה במיוחד מהמחצית השנייה של שנות ה-20 והלאה עד זמנינו.

די ברור לנו שהם נמצאים בשתי מציאויות שונות. אחד מעניק לאותם נקבים בקיר משמעות תיאולוגית רחבה מאוד וקיומית. והשני נשאר בעולם דומה יותר לעולם שלנו, עולם שטוח שבו הדברים נשארים במימד המקריות.

הם נמצאים ביקומים מקבילים וכל יקום נבנה על ידי אותם נקבים בקיר והמשמעות השונה שהם שואבים מהם.

מה שמייצר את היקום זו הפרשנות וזו התפיסה וזה עונה בעצם השאלה האם יש מקום לפרשנות.

יש כאן גם פרשנות לאלוהים, הוא נמצא בפיג'מה ומפחד מאשתו שתחזור בקרוב מהעבודה.

הם מזמינים לשם את מיסטר וולף. גאון האינסטרומנטליים שאומר להם מה בדיוק צריך לעשות עכשיו

יש לנו כאן עוד ביקורת את טרנטינו שכל מה שצריך לעשות זה את הדבר המובן מאליו ולשם כך צריך מומחה נערץ.

יש כאן תרגיל בקריאה נכונה. הקריטריון הראשון זה העושר: יש לנו כאן מספר משמעויות. משמעות היא נכס קוגניטיבי ומנטאלי. המוח יכול לצבור כאן משמעות עשירה בטעמים ואורגאנית.

כעת נחזור לאריסטו:

הנושא שלנו עכשיו הוא הפואטיקה של אריסטו ומשמעות המושג, הדיסציפלינה פואטיקה.

פואטיקה זה מיוונית.

אריסטו המציא כ 20 מדעים יש מאין. יש לו השפעה עצומה על תרבות האדם.

אנו כעת דנים בספר שנקרא הפואטיקה שמחברו הוא אריסטו.

השאלה האם יש שיפוטי ערך אובייקטיביים. אריסטו הוא הראשון ששאל זאת והראשון שענה על זה באופן אורגני בספרו. אם נסכים לאמץ את המושג אסתטיקה אובייקטיביסטית, נסכים שישנם פרמטרים ביצירה אותם ניתן לדרג בצורה משכנעת את הבריות.

בין ענפי הפילוסופיה ישנו ענף מכובד שצץ עוד קודם בימי אפלטון שנקרא אסתטיקה. אסתטיקה הוא ענף שעוסק בשיפוטי ערך ופואטיקה הוא ענף בתוך הפילוסופיה הזו.

לפי אריסטו יש את הז'אנר המוערך ביותר והוא הטרגדיה ובין מחזאי הטרגדיה הטוב ביותר הוא סופוקלס והטרגדיה הטובה ביותר שלו זה אדיפוס. אם אצליח לפרק מה הפך את יצירתו של סופוקלס ליצירת המופת המדהימה ביותר ולאחר מכן נוכל לשחזר את המופלאות של זה.

כלומר ניקח את הטוב ביותר, נבצע לזה אנליזה, את האנליזה נהפוך לנוסחאות ואת הנוסחאות למתכון.

השאלה הנשאלת היא האם המודל הזה אפליקבילי לכל יצירה?

שיעור 9

30/12/12

מבחינת המרצה הקורס מדויק מאוד. מטרתו אינה ללמד חומרים מסוימים אלא לאפשר לציבור שלא נחשף לסוגים מסוימים של ביטויים בתרבות המערב. המטרה היא להציג טקסטים מסוימים וצורות חשיבה מסוימות במגבלת הזמן של הקורס.

המרצה ילך לקראתנו ויציג את הסתעפות הקורס, הוצגו תפיסות בתרבות המערב הקלאסית, הוצגו סוגיות נבחרות, רוצה לחשוף לאסתטיקה אובייקטיביסטית, יוצגו יצירות ספרותיות קלאסיות. נגיע למאה ה 19, נעסוק בדיוניזם ואולי ניטשה ונושאים נוספים של המאה ה 19.

היום נבצע מהלך של שאלה האם תיתכן אסתטיקה אובייקטיביסטית?

ננסה היום לעגן את המושג יצירת מופת ביצירה של אריסטו, לאחר מכן נציץ בתוך קטע מתוך סרט.

אם נחזור לפואטיקה של אריסטו – זהו ספרו שבו הגדיר את האסתטיקה האובייקטיביסטית. פואטיקה כמו פונטיקה זה מבנה מסוים. פואטיקה אינה שיפוטית, היא תורת המבנה, במאה ה 20 אף הגדילו לעשות ויצרו אנליזות מורפולוגיות.

המרצה מזכיר מיתוס – את מיתוס אדיפוס.

אביו של אדיפוס קיבל נבואה שבנו יהרוג את אביו וישכב עם אמו, הם נוטשים אותו על הר בתקווה שיאכל על ידי זאבים, במקום זאת הוא מאומץ על ידי העיר הנגדית וגדל שם.

נתחיל בנבואה – אפיטיות: כוהנות אפולו, נמצאות במקדש בדלפי מנבאות את העתיד למי שיכול להרשות זאת לעצמו. במקרה הזה הנבואה אומרת שהילד יעשה מעשה שהוא טאבו מוחלט בחברה היוונית. בגלל כך הם נוטשים אותו ואף פוגעים בקרסוליו על מנת לסמן אותו. כאשר הוא גדל הוא מבקש גם הוא נבואה ומקבל את אותה נבואה כי העתיד לא השתנה. יש לשים לב כי נבואה אומרת

שהעמיד קבוע מראש וזה משהו שאריסטו מתנגד אליו באופן מוחלט. כאן מדובר על מצב שבו אין חירות אנושית כיוון שכל פעילות אנושית מתייתרת או שלא ניתן לממש אותה, זה מה שנקרא אצל היוונים גורל – מוירה, לכן הם המציאו מערכת שנקראת טרגדיה.

טרגדיה זהו ביטוי שהלך לאיבוד בשנים האחרונות – אנו משתמשים בביטוי טרגדיה בצורה פז'ורטיבית (מושג חדש, נגזר) המובן המקורי של הביטוי נעלם.

נבין מה היה טרגדיה ומה חשיבותו של הביטוי.

אדיפוס שמע בדיוק מה ששמעו הוריו, הוא מתקומם על סוג אחר של חיים – הוא נוקט בדבר היחיד השפוי וזה לעזוב את הבית, הוא יוצא לדרך ורוצה להתרחק במידת האפשר מהוריו (המאמצים) ולכן הולך בכיוון קורינת (ביתו המקורי). יש כאן אלמנט של מעגליות. אנחנו נמצאים בתוך פטליזם מושרש. אם יש משהו שיוונים מתעבים זה בריחה מאחריות, האשמה של התנהלותנו כבני אדם על גורמים אחרים, במצב זה האני נעלם ונשאר "אותי". הם רוצים להציל את הגדולה של האדם כאשר הוא אחראי למעשיו. לכן הם ממציאים את המושג טרגדיה שבו האדם לא יכול לנצח, עם זאת מה הוא עושה? הוא נלחם מלחמה נואשת. השאלה שהיוונים שואלים היא עד כמה הלא יכול הוא טוטאלי, ואם הלא יכול הוא רק שאלה של סבירות, הגורם שיחיד שהנבצרות במלחמה מולו היא מוחלטת זה גורל, ואם מנסים בכל זאת הופכים לגיבור טראגי כי מראש אתה נידון לכישלון. כאשר אדיפוס עוזב את קורינת וחוזר לתבי אין לו סיכוי אבל הוא נלחם.

מדובר באדם שהוא התגבשות הרצון, זהו מישהו שרואה את הדילמות שלו ומוכן להתמודד איתן, הוא מוכן להגיע לצומת, אם הוא היה נרפה כמונו הוא לא היה גיבור טראגי – הביטוי גיבור טראגי שמור לאנשים שמנסים להלחם בדברים שאותם הוא לא יכול לנצח.

אדיפוס עוזב את קורינת, מתגלגל לתבי, נקלע לקטטה עם עובר אורח, מתגלגל איתו לקטטה, הורג אותו (כי כך זה התגלגל). לאחר מכן הוא פוגש את הדרך המקומי – היבריס (היברידיזציה זה הכלאה). היוונים שרוצים לראות את העולם כהרמוניה של שלמויות והספינקס שהוא אישה במיתולוגיה עשויה מאברים של חיות שונות, ישנן קונפיגורציות שונות של הספינקס, המשפחה הזו מציגה מבחינת היוונים את המפלצתיות, את האפשרות ליפול לתוך חוסר הרמוניה. היא שואלת "מי היצור שהולך בבוקר על 4, בצהרים על 2 ובערב על 3?" התשובה על כך היא האדם, הוא עונה את התשובה הנכונה ומנצח את הספינקס, הוא מציל את העיר, משיאים אותו למלכה שהתאלמנה לא מזמן והוא מושל על העיר בהיגיון ובצורה טובה עד כדי כך שכאשר מלכי קורינת מתים התושבים מבקשים ממנו למלוך גם עליהם.

בתקופת ההצלחה המדומה יש לו 4 ילדים מאימו שהיא גם אשתו – הוא אביהם וגם אחיהם. לאחר מספר שנים פורצת מגיפה בתבי, מבחינת היוונים ברור שזהו רק סימפטום למשהו לא טוב שקורה בארמון המלוכה, בני העיר באים לאדיפוס ויוקסטטה על מנת שיעשו משהו עם המגפה. אדיפוס יוצא לחקור ומבין שהמגיפה היא חיצונית לאיזשהו היבריס שנחבא. אדיפוס יוצא לחקור ולהביא עדים על מנת לגלות איך מת המלך הקודם. במובן מסוים זהו הסיפור הבלשי הראשון שכן יש פה איזשהו אילוח מהעבר שיש לגלות.

לאחר זמן מסוים של חקירה, מגיע תרזיאס שהוא נביא שאומר לו שהוא עשה די. (תרזיאס לא יכול לראות את ההווה אך יכול לראות את העתיד). אדיפוס לא מפסיק עד שהוא מגלה את האמת – אימו יוקסטטה תולה את עצמה, הוא מעוור את עצמו ויוצא לגלות, ביתו אנטיגונה מתלווה אליו.

כאשר אדיפוס ענה האדם בעצם זה הוא – הוא הלך על 4 יותר מכל אדם כיוון שרגליו היו כבולות, הלך על 2 יותר מכולם מכיוון שהוא מיהר קדימה מבלי להסתכל, והלך על 3 באחריתו מכיוון שהיה עיוור וכך נוצרת הקבלה בין אדיפוס לאדם והוא הופך למייצג האדם.

אדיפוס מואשם כאן בהיבריס – רהב בעברית – יהירות מפלצתית, המחשבה שאתה יכול לנצח את הגורל.

יש לנו כאן את הגיבור הטראגי, זהו אדם בעל יכולות יוצאות דופן. יש לו ליקוי אופי – היכולת שלו לחשוב בגדול, במושגים שאנחנו לא יכולים לדמיין. זהו מומן הפטאלי וזהו גורלו להיות כזה, הוא יוצא לדרך, זוכה להצלחה, ולאחר מכן יש היפוך פריפתאה

אנגנוריסיס – אנא גנו ריסיס – לבטל את עצימת העיניים, להפוך את זה שאני לא רואה

הגיבור הטראגי כמו כל אדם הוא עיוור, עיוורון זה להגיד שאני לא אשם, לקחו לי וכו'. לאדם עם היבריס אמיתי יש יכולת אדירה לעמוד ברגע הקטסטרופה ולהגיד זה אני, אני חטאתי, נפלתי לתהום, אף אחד לא דחף אותי. כאן האדם מגיע לאני גם אם בדיעבד. התודעה של הגיבור הטראגי מסוגל לומר אני על ידי אנגנוריסיס על ידי תודעה שיכול להגיד אני. לכן הגיבור הטראגי הוא הגבוה ביותר, הניצחון שלו הוא לא על המתווה, אבל דווקא התממשות המתווה מאפשרת לתודעה שלנו להתעלות ולהגיד אני, ושם לראשונה יש תודעה. בלי התעוררות התודעה של האני אין טרגדיה.

טרגדיה לא חייבת כלל להסתיים במוות, אדיפוס לא מת, אף אחד לא העניש אותו, אף אחד לא התנקל לו. הטרגדיה היא היכולת של האדם למקם את עצמו כמי שהעולם חג סביבו מבחינת אחריות אישית.

כאשר אני צופה בטרגדיה אני זוכה בסוג מסוים של קטרזיס, אני מביט בגיבור כמין אפשרות או פוטנציאל שלי. אמנם לא אהפוך בעצמי לגיבוי טראגי, אך השילוב מעורר בנו פחד והתפעלות.

כל סוג של אומנות גורם לנו תחושות אחרות – הטרגדיה הוא הז'אנר היחיד שהאדם המציא שבו יש תמהיל ייחודי של רגש ולכן שם אנו מתעשרים בתמהיל חדש שלא היה מוכר לנו עד כה.

אם ניקח את המבנה וננתח אותו נקבל את הנוסחה ליצירת מופת:

מטרה: ליצור רגש אינטנסיבי של סינתזה מאוד מסוימת סופוקלס שחי ב 407 לפני הספירה, הטרגיקן הגדול ביותר, זיקק את הטרגדיה בצורה המושלמת ביותר.

ברגע שנייצר אנליזה נוכל לפתח נוסחה וליצור חיקוי. אריסטו מניח שכל דרמה וכל יצירה היא שדה של משמעותות, כל שדה של משמעותות ניתן לנתח, כל דבר שננתח ניתן ליצור מפה מוגדרת ונוכל ליצור מזה סטרוקטורות.

אריסטו מציע את 3 האחדויות: אחדות המקום, אחדות הזמן ואחדות העלילה.

אחדות המקום – כל המחזה במקום אחד

אחדות הזמן – פרק זמן קצוב

אחדות העלילה – כל דבר מוביל לדבר הבא

הוא מציע שעדיף פעולה שמייצרת רגש – למשל רצח ועדיף רצח במשפחה כי זה מייצר יותר רגש.

למרות כל המבנים האלו עדין נצטרך סיפור חזק לספר.

מה שהמרצה רוצה שנתפוס בקורס זה מה הופך יצירת מופת ליצירת מופת (וזו אינה העלילה)

למשל לפי אריסטו צריך להיות לנו קודם כל מטרה של אפקט – פחד או צחוק או... יש הרבה מאוד ז'אנרים וכל אחד מהם הוא משחק שעלינו לשלוט בחוקיו על מנת לשחק אותו היטב (כמובן ששליטה בחוקים לא מבטיחה יצירת מופת אך בוודאות לא נוכל לשחק אם לא נכיר את החוקים).

הקטע בסרט שראינו מהם יורים גם בסוסים, הבימאי רוצה לומר לנו שאנו נמצאים בקרב הישרדות – אנו נמצאים בקרב הישרדות בניסיון להצליח להשיג דירה, עושר פיננסי וכו' ואם אנו עסוקים בהישרדות, על ידי כך שהם טיפה יותר מהירים 5 הדקות של התחרות.

יש שם סוגים רבים מאוד של אנשים – יש את התזמורת שלא ממש חלק מהמרתון, יש את המנהל שמיצג את אלוהים, הוא רוצה את הדמות הראשית אך הוא לא מוכן לכופף את החוקים למענה כי איזשהו אמון צריך להישמר, יש את הסיילור שמקבל התקף לב....., ויש את האישה שהיא הישגית שצועקת עליו שפעם אחת היא רוצה לנצח, כי גם היא הישגית מאוד, עד שהיא מבינה שהדרך היחידה לנצח זה לצאת מהמשחק

מה הופך את היצירה לטובה? האם היא אומרת משהו חדש? האם היא פוקחת את עיני לקפיטליזם? הספרים שיש להם לומר משהו חדש ממש שמשנה את עולמו של הקורא הם מעטים מאוד, הסרט הזה הוא טוב מאוד כי יש את הסצינה שראינו שכל הזרמים בסרט מתנקזים אליה בצורה חזקה מאוד, זה מהווה משל מאוד חזק על התנקזות האדם על הקפיטליזם, על מלחמת ההישרדות של האדם. מה שהופך את הטקסט לכל כך מוצלח זה היכולת של סידי פולק לדחוס את האמירה הזו לקפסולה של 5 דקות שהופכת לבלתי נשכחת.

אם נחשוב על יצירה כעל ביטוי אנושי שאמור לאפשר מילון צפוף יותר עם משבצות צפופות יותר של חווית אדם, שם עלינו לחפש את המופתיות של יצירת המופת.

הגדולה של שיקספיר למשל הוא ביכולת להציץ לפחד של אדם, תשוקה שלו על ידי הפיכה של זה לטקסט עשיר מאוד שבו הניואנסים הקטנים מאוד של השפה באים לידי ביטוי.

מדאם בוברי היה ספר שערורייתי נכתב על ידי פלובר, מה הופך את היצירה ליצירה שכמה מגדולי הסופרים חושבים שהיא הטובה ביותר שנכתבה אי פעם?

-----////

שיעור 10

6/1/13

מספר דברים בעניין הבחינה:

הבחינה באורך שעה וחצי, נקבל תרשים בסיס של מבנה הקורס כפי שהיה שמכיל את האלמנטים שהופיעו בקורס מראשיתו ועד היום, ניתן לשאול על האלמנטים. כמו כן נקבל את התרשימים הרלוונטיים. יתכן שאפשר יהיה להביא אותם לבחינה.

התקדמות הקורס היא קונצנטרית – לוקחים נושא ומתקדמים סביבו במעגלים.

בבחינה לא ידרשו פרטים ולא יתפסו אותנו בפרטים.

ניתן לשאול בבחינה שאלות כגון שמות ודברים בסגנון.

היום נמשיך עוד עם יצירות מופת כדי לחתום על שאלה תחתונה מוסכמת, לשם כך נעיין בעמוד וחצי מאנה קרנינה.

לאחר מכן ניגע בדוויניזם.

נעשה כאן מאמץ להכיר לנו יצירות מופת בכמה שלבים, בשלב הראשון נלקחה יצירת מופת מאוד פופולארית – ספרות זולה של טרנטינו וראינו שאם הצופה לא מכיר את הקודים הקיימים בסרט ניתן לומר שהוא לא צפה בסרט – לא קרא את הטקסט.

אם כן איך אנחנו מכשירים את עצמנו לסוג כזה של קריאה? על ידי מודעות לכך שיש קודים לפענח, על ידי הגדלת הידע שיש ברשותנו ועל ידי מאמץ.

חשוב להבין שמה שמשמעותי זו אינה העלילה, עלילה היא בסך הכול קולב שעליו תולים את הטקסט. שייקספיר למשל לא טרח להמציא את העלילות שלו, הוא השאיל אותן מההיסטוריה או מנבלות ספרדיות.

למשל באופרה, הרבה פעמים הסיפור הוא חסר חשיבות ואף מגוחך.

גם אם נאמר לנו אחרת העלילה היא יותר חסרת ערך. היא רק מתלה שעליו מכניסים את הניואנסים והעומק האנושיים.

ראינו לקראת סיום המפגש הקודם קטע מתוך אדם בובארי שבו היה ברור שמה שפלובר משיג זה בניית ניואנסים שהוא בונה בעזרת השפה. פלובר חצב כל מילה ולכן הוא עבד על היצירה שלו במשך 10 שנים.

אוסקר ויילד השתעשע עם האמירה הזו באמרו "בחצי השעה הראשונה של הבוקר השמטתי מכתבתי פסיק אחד – לקח לי חצי יום להחזיר אותו למקומו"

כעת נתמקד באנה קרנינה:

טולסטוי כתב את מלחמה ושלווה מוקדם יותר מאנה קרנינה ויש בהם אלמנטים שונים למדי.

מוזכר בערכים אנציקלופדיים

מדאם בוברי הוא רומן נטורליסטי קשוח ואכזרי, שמדבר על איך שהאדם נסחף בעולם הקפיטליסטי ונפגע ממנו, זהו ספר מאוד מודרני בכך שניתן לומר שגם היום יש לא מעט בני אדם שנרמסו או עתידים להרמס על ידי המערכת הקפיטליסטית, פלובר אך מיקד את זה בכך שהוא ממקד את זה באישה שבסך הכל רצתה קצת אהבה כפי שהיא הגדירה אותה לעצמה, הבעיה היא שהיא אישה פתיה שמאמינה לכל הדימויים שמציפים אותנו בהם מכל עבר, לכן כאשר מגיע מישור שמתאים למודל שלה היא מתפתה והוא מנצל ומשליך אותה.

הרומן הוא רומן נטורליסטי, מדובר בו על עולם דארוויניסטי שבו יש כמה טורפים מקומיים כמו רודולף בולנז'ה שטורפים מה שהם יכולים.

הגיבורה כאן אינה גיבורה טראגית, גיבור טראגי הוא גיבור עם תודעה מאוד חזקה וכאן מדובר על גיבורה שהיא חלשה במיוחד וטועה בהכול.

בספר השלישי אפי בריסט מדובר על גיבור בעל מעמד שהיה מאוהב באמה של אפי שסירבה לו, ולאחר מכן נישא לאפי, הוא אדם קר ולוקח אותה למקום מבודד, שם היא פוגשת בחברו והם מתאהבים בכנות. לאחר שהם עוזבים את המקום היחסים שלה עם בעלה מסתדרים ונולדת להם בת.

אנה קרנינה היא אישה שנשואה לאיש ממשל מכובד, הם נשואים והיא אינה בוגדת בו אלא נאמנה לו ואף מפורסמת בכך. 30-40 העמודים הראשונים קשורים באחיה אובלונסקי שאשתו גירשה אותו מכיוון שבגד בה. אשתו לא מוכנה לקבל אותו והוא מזעיק את האדם היחיד בעולם שיכול לסייע לו

ליישר את ההדורים, הוא מזעיק את אנה אחותו. בדרך לשם היא נסעה עם דוכסית שכל הזמן דיברה על בנה שאמור להקביל את פניה בתחנה, בנה אכן מקבל את פניה. שמו ברנוסקי והוא מתאהב בה במבט ראשון, והיא כלל לא מבחינה שהוא שם. אלא שמישהו נדרס שם ונופל לתוך פיר הרכבת, וכאשר עוברת השמועה אז ברנוסקי שהוא אדם נדיב נותן סכום כסף על מנת לתמוך באלמנה וביתומים. זה גורם לה לתת עליו את הדעת. היא חוזרת לבעלה אך הוא ממשיך לחזר אחריה באופן מאוד נחוש כי מבחינתו זו אהבה טוטאלית, היא לא נענית לו בהתחלה כי היא אדם דתי שמאמין בעונש ולא רוצה לפגוע בבעלה, אך ברגע מסוים היא מחליטה למרות שהיא יודעת שזה חטא, היא מגיעה למסקנה שבשביל אהבה אמיתית עם בן זוג כמו ברנוסקי שהוא אדם כפי שאדם אמור להיות (לא מבחינת תבונה ופרסום או כסף). אלא שיש פה פעם אחת ביקום אפשרות לאהבה טוטאלית כפי שהיא מאמינה בה. היא מחליטה לעזוב את בעלה והיא מבינה שהיא הורסת את כבודו של בעלה שהיא שוברת את חייהם היא מבינה שהיא אפילו שוברת את הכבוד של בנה. היא מחליטה שעבור ההישג של אהבה טוטאלית היא מוכנה להקריב את הכל.

אפי בריסט היא רומן על מוסר עמוק, שבו שואלים האם אין צדק יותר גבוה משמעותי ועמוק מאשר הצדק הנראה לעין. בסוף הספר כאשר אפי בריסט דועכת ומתה בעלה חושב שאולי הוא היה צודק אך לא היה נדיב.

בכל ספר אני הקורא אמור לצאת עם נכסים שונים מבחינה אינטלקטואלית.

פלובר רוצה לומר לנו שזה עולם קשה ומי שלא מבין את זה נדרס ונאכל.

פונטנה רוצה לומר לנו שאל לנו להתפתות אחר הצדק הפורמאלי ועלינו לבדוק את צעדינו בעצמינו.

אפי נכנעה לאדם שנתן לא חמימות אמיתית (לא כמו בולנז'ה) הוא באמת אהב אותה ונתן לה את מה שבעלה לא נתן לה.

אנה קרנינה מדבר על כך שאדם רוצה ומסוגל להגיע לשלמות אך לשם כך צריך שותף.

מוצג קטע מתוך אנה קרנינה עמודים 144-145 (חלק ראשון פרק 11)

הסיפור הזה הוא על בחירה לא נכונה, טרגדיה היא תמיד על בחירה לא נכונה. אנו מעריצים את אנה קרנינה, כי יש לה אידאה והיא תופסת אותה באופן מוחלט. אין טעם ואפשרות לאהבה מוחלטת אם לבן הזוג את אותה אידאה. היא לא בחרה בו כי הוא הגבר המושלם. היא חשבה בזכות המעשה שלו שהוא אדם שמסוגל להרגיש את האחר בצורה מוחלטת. ורונסקי לעומת זאת תמיד היו לו תשוקות, ופתאום התשוקות שלו התנקזו למשהו אחד, אך אלו הן עדין תשוקות. לה לעומת זאת יש משאת נפש שהיא מחוץ לגדר האפשרי, כל אחד מהם הגיע למפגש עם נפש שונה לחלוטין.

בן הזוג שלה הוא אדם פשוט, לא ניתן להאשים אותה בכלום, הוא מתאהב בה, אך כל מה שיש לו לתת זה מעט מאוד כי זה מה שיש לו.

בקטע מהסרט נלקחים מספר משפטים מהשיחה המתוארת בספר ומוציא אותם מהקשרם.

מה שאנחנו מקבלים מיצירות מופת זו הכניסה לגלריה מופלאה של תחושות שאין לנו כבני אדם ממוצעים ולהרחיב את ספקטרום הרגשות שלנו

כאן יש דמות שעלינו להעריך שמסוגלת לראות את העולם כפי שאנחנו לא יכולים. אך היא גדולה על העולם הזה ולכן היא חווה אכזבה.

כעת נעבור לנושא אחר:

רוב הציבור, וכנראה לא רק בארץ, לא בקיא בעקרונות הדרוויניזם. מי שלא זכה ליהנות מהמתנה של דרווין הוא אדם שמחליט להמשיך את חיו מבלי להתייבב בצומת שבה מציעים לו שתי פרדיגמות סותרות להוויית האדם את עצמו. דרווין הוא ההסבר הראשון לכך שהאדם לא נברא על ידי כוח שממשיך לשלוט בו. עד דרווין לא הייתה אלטרנטיבה אמיתית לאמונה באלוהים.

היום ובשבוע הבא נרוץ על הפאזות של הדרוויניזם וננסה להציג אותן.

באיגרת שקיבלנו נשאלנו מספר שאלות, אין שאלה של הקיום האנושי שהדרוויניזם לא מתייחס אליה.

קודם כל נזכיר את תומאס רוברט מלטוס שכתב ב-1798 את המסה על העיקרון של האוכלוסייה, הוא היה בהכשרתו משהו שדומה לכלכלן או סטטיסטיקאי, הוא טוען שהאדם הוא ישות אנוני אנטרופית (בניגוד לבעלי חיים אחרים שטורפים ונטרפים בצורה שקולה), הוא הצליח בשכלו לבנות סביבת חיים יותר ויותר משוכללת – תרופות, טיפת חלב, חיסונים, השמדה שיטתית של חיות טרף ולכן בניגוד לחיות האחרות בטבע הוא התחיל להתרבות באופן הנדסי, מבחינת מלטוס האדם נמצא כאנומליה בטבע והוא מייצר חורבן שיטתי של הטבע ובשלב מסוים לא יהיה לו ממה לחיות. בשלב מסוים נביא לכליה של עצמו על ידי זיהום הסביבה, על ידי כך שיגמר לנו המקום או האוכל. מבחינת מלטוס גם אם נמצא פתרון מקרי לבעיה זמנית אך פתרון זה מניב בעיה אחרת כי ככדור הארץ לפי מלטוס אינו יכול לסחוב כל כמות של בני אדם.

דרווין קרא את הספר של מלטוס בהשפעת מורו האנסלו, וכן את הספר של תארלס לייל – ספר על יסודות התיאולוגיה החדשה, ופעם ראשונה הוצגה ההיפותזה שכדור הארץ לא קיים 5000 שנה אלא מיליון – בלי זה הוא לא יכול היה להתקדם. הדבר השני הוא הספר של מלטוס שגזר מסקנה שבתנאים אלו אין לו ברירה לאדם אלא להפוך לחיית טרף כי אם יש משאבים מוגבלים האדם יצטרך להלחם מלחמת חורמה תמיד על הקרקע ועל המשאבים השונים. אין לכך תקנה מבחינת מלטוס מכיוון שהאדם מתרבה באופן לא מבוקר. הוא הוסיף שהטבע קצת דואג לעצמו על ידי מחלות ומגפות שמפנות קצת כל פעם. כמו כן הוא טוען שמלחמות הן חלק מהטבע, במאה ה-19 וה-20 אירופה מחקה בכל פעם חצי מאוכלוסייתה. מחלות ומגפות עוזרות באופן זמני אך בטווח הרחוק כולנו מתקדמים לעבר כליה וחוסר מוחלט במשאבים. זהו הסיוט המלטסיאני שעליו נכתבו ספרים רבים ונכתבו סרטים רבים.

שיעור 11

13/1/13

.....

יש אינקומפטביליות בין הטענה שאלוהים ברא לבין הטענה שיש אבולוציה.

לכן לא פלא שהאבולוציה התחילה לצוץ רק כאשר התחילו לצוץ תיאוריות של אתאיזם וכו... רק כאשר צצו נציגי הנאורות, בתקופה בה האדם מאמין שהשכל יכול לפתור כל בעיה ואין יותר חידות אלא שאלות שיש להתאמץ כדי לפצח אותן.

הג'ירף הוא חיה שרצה למתוח את צווארו עוד ועוד, וזו תכונה שעוברת בירושה ולכן הצווארים הלכו והתארכו, מן הצד השני למה העץ לא נוקט את אותה גישה?

למרק הוא האבולוציוניסט הגדול הראשון, הוא כתב את חיבורו כאשר דרווין רק נולד.

ללמרק יש בעיה: יש לו נתונים לא נכונים אמפירית, העובדות סותרות אותו, בנוסף התיאוריה שלו הייתה משהו שאנשי הדת יכלו לקבל בקלות, ההסבר של למרק היה תיליאולוגי, הוא מסכים שלכל דבר יש תכלית, כל השעונים שיש בטבע מתגלגלים לקראת המטרה המוגדרת מראש שניתן להגיד שאלוהים הגדיר אותה.

אמנם האבולוציוניים התייאולוגי היה משהו שהדת לא אהבה אבל זה היה משהו שהיה ניתן לחיות איתו בפשרה עד שהגיע דרווין וסתר את הכול.

כעת נעבור לעוגה: מדוע היא טעימה? כי היא מתוקה, אך זו בעצם לא תשובה, העוגה, יש לה אינטרס שלא להיות מתוקה, ככל שתהיה מתוקה היא תשרוד פחות זמן ולכן הגילוי הענק של דרווין, המהפכני (לאחר 5 שנים עם הביגל) הוא שלח מכתבים למורו האנסלו שהיה מספיק הגון לפרסם את גילוייו בשם דרווין ולא בשמו.

כאשר הוא חזר מהמסע הוא היה מפורסם ולאחר מכן הוא המשיך כבוטניקן במיון של צמחים על פי פרמטרים שונים.

מאז אריסטו יש שאלה אחת: איך ליצור טקסולוגיה מדויקת, חסכונות שהיא אינטרוסיבית, כל עלה ימצא במקום אחד בספקטרום ולא יפלוש למקומם של שכניו.

דרווין התחיל להגיע למסקנות שהמיונים הקודמים של ג'פרון אינם מוצלחים.

משהו שנמצא במקום מסוים הוא באופן מובהק בן משפחה של משהו שרחוק מאוד גאוגרפית ואז הוא הוציא את מוצא המינים עם הברירה הטבעית

אין בטבע שום תוכנית, שום טלאולוגיה, טבע זה סדרה של נסיבות קוסמיות אקראיות. אז איך נוצרו ישויות מורכבות.

אם אני הולך במדבר ואני מוצא שם גרגיר חול- זה מוזר? לא. זה דורש הסבר? לא. אבל אם אני רואה שם שעון, האם זה דורש הסבר? כן. האם יכול להיות שזה נוצר באותם תהליכים כמו החול? לא.

לכן נדרש הסבר.

תיאוריית השען:

כל מה שיש הוא כל כך מורכב שלא נחשוב לרגע שהשעון של שטרסבורג שהיה באותה שנה המורכב ביותר שהיה. כמו שאיש לא העלה על הדעת שהשעון הזה נוצר באקראי כך לא יעלה על הדעת שכל דבר אחר ובעיקר גולת הכותרת של הבריאה: האדם נוצר באקראי.

לכן דרווין לא יכול לעשות דבר עד שלא נפל בידו החיבור של ליאל שהוא הבסיס לגיאולוגיה המודרנית והוא מונה את הקיום של כדור הארץ במיליוני שנים.

מביא דוגמא לקהילת ברחשים משגשגת 20 קילומטר מחיפה, עם תרבות ממשל וכו'. הם לא יכלו לדעת שביום מן הימים יסללו כביש חדש שיעבור דווקא דרך הקהיליה שלהם.

בקהיליה יש יצורים שמתעופפים מעל גובה 3 מטרים, מתחת ל 20 ס"מ ואליו שמרחפים בין לבין.

אלו שריחפו גבוה, להם לא קרה כלום כאשר מכונות עברו, אלו שריחפו נמוך מיעוטם נדרסו אבל הרוב שרדו. אלו שהיו בין לבין נכחדו דור אחר דור.

עד אז זו הייתה קהילה מגוונת שהיו בינם הבדלים מסוימים אבל בגדול הם היו עם מגוון.

כאשר נכחד דור הביניים אלו שלמטה הלכו והתחזקו מבחינת כושר השרידה שלהם למטה. וגם אלו שהיו למעלה הגנים שלם התחזקו. אבל כאשר התחתנו בצורה מעורבת הסיכוי של הצאצאים היה נמוך יותר לשרוד מאשר אלו שלמטה באופן מובהק ואלו שלמטה באופן מובהק.

בהתחלה היו 3 שכבות של יצורים, הם היו מאותו סוג עם הבדלים קלים בניהם אך כעבור 30 דורות אלו שלמעלה יצרו תכונות שטובות להשרדות למעלה, התרחבו וריאציות שהיו טובות לשרידות, אך לא היה צורך בוריאציות אלו למטה. כנ"ל למטה נוצרו תכונות שונות שטובות לכך.

כעת אלו שתי אוכלוסיות שונות. שני מינים שונים.

כנל האדם. מוצאו אינו מהקוף. האדם והקוף מוצאם מאותו פרימט, ולאט לאט נוצרו לכל קבוצה תכונות שונות. דור אחר דור.

אם נחזור לדוגמא של חיפה, לא הייתה שם שום תכנית, הכול היה מקרי לחלוטין, אך בעקבות גורמים חיצוניים שונים, עובדות של הטבע, שרדו יצורים שמתאימים במקרה לנסיבות.

Fittest אלו שהכי **מתאימים עכשיו** מאחר שהם במקרה מתאימים ההתאמה שלהם תגדל מדור לדור מכיוון שהטבע יצר את הסלקציה.

הטבע אינו סלקטור, אין לו חוקים קודמים להכניס למועדון את זה ולא את זה. אין סלקציה – יש מקריות צרופה. במקרה היצורים הללו מתאים להם עכשיו יותר פה.

למשל אם עומד שביט לנחות על כדור הארץ ובונים חללית אך על מנת להפעילה יש צורך ב 12 אצבעות. על מנת שלפחות משהו ישרוד, כמובן יעדיפו את האנשים הללו. יתכן שגם לחלק מצאצאיהם יהיו 6 אצבעות. אם זה לא יהיה שימושי בעולם בו ינחתו התכונה תיפסק. אך אם יהיה צורך ב 12 אצבעות משך אלפי שנים התכונות הללו יתבססו.

נחזור לשאלות: מדוע מל גיבסון כל כך יותר נאה ממרטי פלדמן?

העובדה שמישהו שרד באופן מקרי לגמרי, אם לא יהיו לו אלמנטים שמאפשרים שרידות יותר חזקה, הוא יכחד, לכן מלטוס כל כך חשוב פה.

יש מנגנוני התרבות לכל יצור, אומרים שהטבע רוצה מנגנוני התרבות, זה לא נכון, הטבע אדיש, אך אם לא יהיו מנגנוני התרבות

ברגע מסוים מעבירים את הסלקציה הטבעית להמשך שלה, הסלקציה המינית.

נקבות האדם אמורות להמשך למל גיבסון ודומיו ולא מרטי פלדמן. אך אצל האדם זה לא בדיוק כך.

עקרון ההכבדה זה האופן שבו ערס הולך עם גורמטים ששוקלים הרבה זהב כדי להראות לערסה שלמרות שהוא לא נוסע בBMW הוא יכול באופן עקרוני.

עקרון ההכבדה אומר שהטווס הזה אומר לטווסה שהוא יכול להרשות לעצמו את האבר הכי לא אבולוציוני שיש, הזנב מכביד, הוא תופס את עינם של כל מיני טורפים, הוא לא מאפשר לו לברוח או כמעט לעוף. לכן הוא אומר לטווסה שאם הוא יכול להרשות לעצמו את הזנב, הוא טווס מרשים ☺.

יותר קל לומר שכשהטווסה רואה את הזנב פרוס היא רוצה דווקא את הטווס הזה, הוא נראה לה יותר יפה במונחים של אדם.

זה אומר שהזנב עדיף, אם הוא יכול לפרוש את הזנב כך ללא כתמים, הוא לא נגוע בכל מיני מחלות טווסים, אם הוא מסוגל לפרוס הוא ישר מגיע עם כל הבדיקות מקופת חולים.

היו טווסות שהעדיפו אינטואיטיבית זנב כזה והיו כאלו שהעדיפו טווס אחר. אך הצאצאים של הטווס הזה שרדו יותר יפה, ולכן בדור הבא היו יותר טווסים עם זנב כזה. בדור הבא יהיו יותר טווסות עם נטיה לזנב כזה.

אם נחזור לבני אדם, אם העיניים שלהם היו יותר שקועות יכלו לצוד טוב יותר בלי שתכנס להם זיעה לעיניים, כמו כן אם היו יותר סימטריים גם איבריהם היו יותר סימטריים ולכן יכלו לצוד טוב יותר, ולכן שרדו יותר נשים שנמשכות לסימטריה.

אך זה לא בדיוק כך. כי האדם מורכב הרבה יותר מן הטווס. נוצרו אצלנו טעמים סינטטיים לחלוטין.

מרחב התרבות שלנו זה 3000 שנה בעוד מרחב התהוות הטעמים הוא בן 400,000 שנה.

אנחנו יצורים לא טבעיים וזה בדיוק מה שמלטוס אמר.

ליצורים ימיים יש גיוון בלתי נתפס, יש להם וריאציות שונות ומשונות שלכאורה סותרות כל היגיון שלנו.

הג'ירף לא פיתח את הצוואר שלו, היו ג'ירפים מסוימים עם צוואר יותר ארוך והם שרדו טוב יותר, והתרבו עם ג'ירפים כאלו גם וכו'.

יש לנו התמכרות למתוק היא גנטית כמובן שאנו מפטמים אותה.

אלו שהיה להם תאבון או שמבחינת נסיבות החיים הטבעיות השומן החזיק אותם יותר. הם פיתחו תאווה לשומן מין החי. כמו שהשומן היה זריקת אנרגיה מסיבית כך גם הסוכר נותן לך זריקת אנרגיה מידית.

האנושות שרדה לפי אפיקי מרץ שהיו הטובים ביותר שהם השומן והמתקות. אנו שורדים היום ללא אלו אך אנו מכורים להם ולכן זה נכנס לעודפים.

אנו נמצאים בתוך מערכות של נטיות כגון טעמים – אסטטיים, מתוך הישרדות, ומתוך סלקציה מינית. לסיכום:

מבחינת למרק הסביבה תובעת ממני תכונות ולכן אני מתרגל לסביבה. אבל זה לא נכון. זהו גם הסבר לא ניוטוניאני.

לפי ניוטון רק חוק אחד פועל בטבע – סיבתיות.

דרווין רצה הסבר בדיוק כזה. הוא רצה להחזיר את הביולוגיה לזירת המדע הקלאסי,

להפסיק לדבר על בינתיות. היתרון האדיר של דרוויניזם שהוא עוסק רק בסיבתיות ולא על תכליתיות.

לכן הטבע הוא השען העיוור.

סיכום דרווין: פעילות בטבע היא סיבתית.

התרבות המינים היא רנדומלית

ומי שנשאר הוא רק מי שמתאים לנסיבות.

התאואים נכחדו, הפילים האפריקנים נכחדים, הדינוזאורים נכחדו.

מדוע נכחדו דינוזאורים? אם היה עידן קרח, בעלי חים קטנים יכלו להתחבא, בעוד שהדינוזאורים לא יכלו להתחבא ולא היתה להם פרווה. יצורים קטנים ויצורים עם פרווה יכלו לשרוד טוב יותר בעידן קרח.

ברגע שהיה קרח גודלם שהיה יתרון קודם הפך לחיסרון ולכן הם לא שרדו.

אם אין בריאה, המקור שלנו לפני מיליארד שנה הוא בחד תאיים, גם הם לא נבראו, הם נוצרו על ידי סוג של תהליך כימי שניתן לשחזר אותו היום במעבדה.

מאז שדרווין כתב את מה שהוא כתב אנו לא יכולים להתעוור מרצון ולעצום עיניים.

כל הבורים אומרים זו רק תיאוריה, אבל זו התיאוריה המבוססת יותר אי פעם.

אין שום בעיה שאדם יגיע לצומת, יתוודע לאפשרויות בצורה הולמת ויגיע למסקנה. יש בעיה כשהוא נשאר איפה שהוא נשאר מתוך קיבעון.

לדרווין היו לא מעט תלמידים, שנים מהם התחילו מיד להפיץ מיד את התיאוריה של דרווין, לפי הבנתם. הם סברו שהשרדות החזקים חל גם על מדינות ופרטים ולא רק על מינים.

אם הדרוויניזם חל גם בינינו...

גם היטלר חוץ מדברים שהוא למד מפילוסופים אחרים, הוא היה גם דרוויניסט, הוא האמין שהמתאימים יותר צריכים להשמיד את המתאימים פחות.

מלחמת העולם השנייה, היה בה צד דרוויניסטי של אדם שהחליט שלגזע הארי יש יתרון וצריך לממש אותו. איך תדע שאתה צודק. צריך לנסות ולתקוף ולראות אם מצליחים.

למעשה סיימנו.

כמה דברי סיום:

זה קורס אקספרמנטלי.. תכלית הקורס היא לא דווקא להציג ידע ומידע אלא לנסות קצת מפה וקצת משם, על מנת להכיר איך התרבות נוצרה, להבין שהיתה מחשבה עמוקה לפני 2000 שנה, להבין שהחנות פתוחה, קיימת וחינמית ליצירות מופת. היום אנשים לא מבינים שיש ערך ליצירות כאלו ואחרות.

הוא מסיים עם הסרט החיים יפים:

החידות הם קוד מרכזי בסרט, 3 מתוכן מראות מה הולך להתרחש.

הגיבור הוא גואידו אורפיצה, אורפיאוס שהיה בשאול וחזר.

הגיבור הגרמני הוא רופא, בניני שואל מה קרה לגרמנים שהיו מתורבתים שהפכו למפלצות, שהקימו מחנות ריכוז.

הרופא הוא דוקטור לסינג, בגרמניה לסינג יש רק אחד, הוא נציג גדול של ההומניזם הגרמני, בניני שואל מה קרה ללסינג ההוא שהפך ללסינג שפה שהופך לרופא במחנה ריכוז? האינטלקטואל הפך למשוגע על חידות שלא רואה שום דבר אחר. הוא משוגע על חידות.

עוד דבר שיש ללמוד מהקטע- גואידו מעניק לאיש ממשד החינוך את הארוחה שהוא עצמו תכנן. הוא בונה את העולם הנכון. מה שבניני אומר באחד הסרטים האופטימיים אי פעם שיש לנו כוח לבנות את העולם הנכון.